

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Första Kammaren. N:o 26.

Fredagen den 11 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 163, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående aflöningen till lärare vid fortsättningsskolor m. m., beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 16, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda järnvägsanläggningar.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets den 9 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 14.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets den 9 innevarande mars bordlagda memorial n:o 15, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningutskottets betänkande n:o 8, i anledning af väckt motion om ändring af 17 § bevillningsförfordningen m. m.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 9 i denna månad bordlagda utlåtanden n:is 27—30.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,41 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 12 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 5 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

n:o 45, i anledning af en inom Riksdagen väckt motion om beredande åt riksgäldskontoret af kassareserver i utlandet; och

n:o 46, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens nionde hufvudtitel;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 31, i anledning af väckt motion angående lagstiftningsåtgärder för stäffande af illojal konkurrens; och

n:o 32, i anledning af väckta motioner angående ändringar i fattigvårdslagstiftningen; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, angående väckt förslag i fråga om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 9 och 11 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 14, angående vissa delar af tullbevillningen.

Ang. tull å
bronspulver.

Punkten 1.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 38, hade herr *C. R. Johansson* i Jönköping, med hvilken tre andra af kammarens ledamöter instämt, hemställt, att en tullafgift af 1 krona per kilogram måtte åsättas artikeln bronspulver.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af nu förevarande motion, måtte besluta, att *bronspulver* skulle åsättas en tullsats af 50 öre för kilogram, samt att i följd häraf rubriken n:o 66 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Bronspulver, pappersomslagets vikt inbegripen ... 1 kilogram 0: 50.

Herr Almgren: Då nu den första tullmotionen vid årets riksdag föreligger, så ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på att det endast är en enda motion, som afser någon tullsättningsändring, och denna motion har väckts från tullvänligt håll. Alla de öfriga motionerna afse höjningar. Från det frihandelsvänliga hållet har ingen tullmotion blifvit väckt. Detta visar tydligen, efter min uppfattning, att man på den sidan för närvarande vill lojalt ställa sig på status quo och iakttaga tillbakadragenhet. Det skulle vara önskligt, om äfven Riksdagen för sin del ville göra detta, ty efter mitt förmenande finnes det åtskilliga goda skäl, som tala för en sådan ståndpunkt. Jag skall be att få anföra ett af dessa skäl.

Som bekant har den tyska Riksdagen för sin del beslutat en ny tulltaxa, som upptager högst väsentliga förhöjningar, särskildt uti de tullsatser, som beröra några af våra viktigare exportindustrier, nämligen sten och förädlade trävaror. Man har försökt förmå den tyska regeringen att utfärda denna tulltaxa, men hittills förgäfvets, och det är lyckligt för oss, så länge regeringen dröjer därmed. Men ökar man nu antalet af förhöjda tullsatser i Sverige, så ökar man också den agitation, som pågår i Tyskland, och vidgar de kretsar, som intressera sig för att förmå regeringen att höja tullsatserna. Utaf de motioner, som nu föreligga, är det ingen, som icke uttryckligen säger, att afsikten är att förhindra importen från Tyskland. Särskildt gäller detta om den elektriska industrien. Men den elektriska industrien har i Tyskland mäktiga förespråkare både inom finansiella och andra kretsar, och det kan då vara att befara, att regeringen slutligen gifver vika, och vi stå inför det faktum, att några af våra förnämligaste exportindustrier hafva tillfogats en svår skada. Jag väntar nu, att man skall säga, att detta icke bör hindra oss att tillvarata våra intressen och att höja tullsatserna, då det visar sig vara af behofvet påkalladt. Jag ber då att få göra en liten jämförelse. Hvilka äro nu de industrier, som man för närvarande vill skydda? Jo, det är små industrier, såsom tillverkningen af bronspulver, tapeter, kork m. m., och om vi undantaga elektriska maskinindustrien, så äro de öfriga af jämförelsevis liten betydelse. Men äfven denna senare industri kan dock icke jämföras med t. ex. stenindustrien, som ensamt till Tyskland under år 1902 hade en export för 8 millioner kronor, och som sysselsätter ett mångdubbelt större antal arbetare än alla de öfriga nämnda industrierna tillsammans.

Jag skulle vidare vilja fråga: är den nuvarande tidpunkten lämplig för att vidtaga ytterligare förhöjningar och göra rubbningar i tulltaxan? Riksdagen begärde förlidit år och Kungl. Maj:t har tillsatt en kommitté för att utreda och föreslå de åtgärder, som böra vidtagas just med afseende å de tullförhöjningar, som hade ägt rum i Tyskland och hotade våra exportartiklar. Ännu har kommittén icke aflämnat sitt utlåtande. Är det då verkligen så brådtem? Skulle man åtminstone icke denna riksdag kunna afvakta och se, hvilket innehåll kommitténs förslag har.

Ang. tull å
bronspulver.
(Forts.)

Ang. tull å
bronspulver.
(Forts.)

Med afseende å den föreliggande motionen skulle jag för mitt afslagsyrkande kunna inskränka mig till att åberopa de skäl, som anförts af reservanterna från Andra Kammaren. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på ännu en sak. Det har uti motionen framhållits och erkänts, att fabriken Carlfors haft kurage att uppsöka fienden i hans eget läger, i det att fabriken exporterat och försålt sina produkter i närheten af de största tyska fabrikerna för denna artikel till väsentligt lägre pris än de tyska fabrikerna. Är det då underligt, om dessa anse sig böra öfva repressalier och sälja till billigare pris i Sverige? Man får då säga till fabriken Carlfors, att: »den som sig i leken ger, får leken tåla». För öfrigt vill det synas som om en industri, som visat sig så modig och stridbar, uppenbarligen icke har behof af något skydd. Nu säger bevillningsutskottet såsom ett ytterligare skäl för denna tullförhöjning, att de industrier, som använda bronspulver, förut äro betydligt skyddade, och att därför denna tullförhöjning för bronspulver kan äga rum. Men efter mitt förmenande gäfvé detta en osökt anledning för dessa industrier att nästa riksdag framkomma och säga: »Ni har rubbat det förhållande som ägt rum, ni har höjt tullen på en af våra nödvändigaste artiklar, var nu så god och höj tullen för oss igen»; och då hafva vi på ett nytt område placerat den där ändlösa skrufven, som man talat så mycket om. Men jag frågar eder, mina herrar: är det icke tid att någon gång stanna denna skruf och låta det bero vid status quo?

Jag ber, herr greffe och talman, att få yrka afslag på bevillningsutskottets hemställan.

Herr Hammarström: Den föregående talaren började med några erinringar rörande vår tullpolitik, hvilka voro af mera allmän innebörd. Jag skall icke inlåta mig mycket på den frågan, men jag vill fästa uppmärksamheten på att Riksdagens bemödanden under senare tiden gått ut på att bibehålla fria händer i tullpolitiken. Och det synes mig då vara en mycket märkvärdig grundsats, som skulle vinna tillämpning, om man, oaktadt man icke är bunden genom några fördrag, utaf hänsyn till framdeles möjligen blifvande sådana skulle tveka att genomföra de jämkningar i tulltaxan, hvaraf behof visat sig vara för handen. Detta må vara nog om den saken.

Hvad den nu föreliggande tullsatsen beträffar, har samme ärade talare ansett, att det ur flere synpunkter icke vore lämpligt att bifalla utskottets hemställan. Han har i första rummet därvid åberopat sig på den reservation, som är afgifven af några af Andra Kammarens ledamöter inom utskottet. Jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten på att där nog äro åtskilliga uppgifter, som tåla vid något beriktigande. Till en början torde den där förekommande sammanställningen af priserna på tysk och svensk vara få anses mindre exakt. Den lär vara hämtad från två olika bilagor vid motionen. Men jag kan knappast förstå, att man, som reservanterna hafva gjort, är berättigad att säga, att det hufvudsakligen är tysk vara, som representeras af prisen i första kolum-

nen. Så vidt jag kan döma af den ena bilagans i detta hänseende knapphändiga uppgifter, är det här i denna kolumn fråga om medelprisen för tysk och svensk vara, och beträffande prisen i andra kolumnen så torde de icke kunna afse samma kvalitet. Vill man för öfrigt göra sig besvär, som flere af utskottets ledamöter gjort, att söka prisuppgifterna på närmaste håll, nämligen hos handlande här i staden, så erfar man, att skillnaden i pris mellan tysk och svensk vara varierar mycket obetydligt, och att den i allmänhet icke är större än skillnaden mellan den tyska och den svenska myntenheten. De skäl för sin mening, som reservanterna tilläfväntys velat hemta från denna sammanställning af prisen, torde till följd häraf böra förfalla.

Reservanterna hafva vidare framhållit, hurusom införseln af bronspulver har nedgått så väsentligt, att den under år 1902 skulle hafva utgjort endast 7,486 kg. Denna uppgift är också felaktig. Går man till den officiella statistiken, finner man, på sätt utskottet också har anført, att importen i själfva verket det året utgjort 11,152 kg., d. v. s. den har sedan år 1898 nedgått från 17,000 till 11,000 kg. i runda tal. Nedgången har alltså icke varit så stor, som reservanterna velat göra troligt. Och att den af mig nu anförda uppgiften bör tillerkännas vitsord framför reservanternas, torde vara rydligt då den, som nämnts, är hämtad från den officiella statistiken. För öfrigt visar denna, att införseln endast från Tyskland uppgått till öfver 10,000 kg., hvadan något fel beträffande uppgiften om totalimporten icke kan anses föreligga.

Den ärade talaren anförde slutligen, att den svenska fabriken under det senaste året kunnat exportera till och med till Tyskland. Ja, jag skall icke inlåta mig på något försök till förklaring, huru detta varit möjligt, men om det förhåller sig så, som det uppgifves, att det endast existerar ett fåtal tyska fabriker inom denna bransch och att dessa fabriker träffat öfverenskommelse sins emellan rörande prisen i Tyskland, så finner jag det ganska naturligt, att en export från Sverige kan hafva ägt rum; ty det låter sig mycket väl tänka under sådana omständigheter, att tyskarne hålla priset i sitt eget land högre än priset här i landet. Detta är naturligtvis endast en gissning. Jag känner icke, huru det förhåller sig därvidlag, men att sådant kan inträffa, är nog ställdt utom allt tvifvel.

Man kan ju säga, att det är en obetydlig tullfråga, det här rör sig om. Men när vi nu hafva en tulltaxa, som är grundad på skyddssystemet, så torde det väl också vara nödvändigt att se till, att det blir konsekvens i den. Därmed förfaller också den anmärkningen, som den ärade talaren framställde mot rubbningar i gällande tullsatser. Det är ju naturligt, att äfven de förhållanden inom näringslivet, till hvilka tulltaxan bör taga hänsyn, kunna växla från det ena året till det andra, och skulle man då icke följa med i tullagstiftningen, så blefve det sannolikt ganska ödesdigra konsekvenser för industrien.

Ser man för öfrigt på, huru de historiska förhållandena gestaltat sig med afseende å den tulltaxerubrik, hvarom nu är fråga,

Ang. tull å
bronspulver.
(Forts.)

Ang. tull å
bronspulver.
(Forts.)

skall man finna, att det här icke är fråga om någon nyhet. Bronspulver var tullpliktigt ända till år 1882 d. v. s. under den s. k. frihandelstiden. År 1875 förelåg ett förslag att borttaga tullen, men Riksdagens bägge kamrar afslog denna framställning utan debatt, och detta skedde ehuru samtidigt därmed åtskilliga af de industrier, som behöfde begagna sig af denna artikel såsom beredningsämne, saknade skydd. Jag behöfver i det hänseendet endast erinra om, att de litografiska anstalterna saknade allt skydd för sina tillverkningar, i det att etiketter och dylika alster endast drogo samma tull som det papper, hvaraf de tillverkades. Nu däremot förhåller det sig så, att, så vidt jag vet, samtliga de industrier, inom hvilka denna artikel användes, åtnjuta skydd, somliga till och med ett rätt effektivt sådant. Kan det då finnas anledning att fortfarande låta denna artikel vara tullfri? Anledningen, hvarför den år 1882 blef tullfri, var det förhållandet, att tapet-industrien, som ju använder bronspulver såsom beredningsämne, i följd af den franska traktaten fått tullen på tapeter väsentligt nedsatt. År 1892, när tapettullen ånyo höjdes, kunde det ju hafva förelegat anledning att åsätta bronspulver tull, men att det då icke ens ifrågasattes, torde vara ganska naturligt, då det icke fanns någon tillverkning af bronspulver inom landet. Förhållandena gestalta sig nu helt annorlunda. Vi hafva nu fått en fabrik, som tillverkar ett godt fabrikat, hvilket erkännes från alla håll enligt de talrika intyg, som bifogats motionen. Och det är tillika bekant, att fabriken, eller åtminstone dess tekniska ledning, ligger i skickliga händer. Att tillverkningen icke kunnat drifvas med så pass vinst, att man på grund däraf kan hafva förhoppning om att få behålla denna industri inom landet, kan väl under sådana omständigheter näppeligen tillskrifvas annat förhållande än den utländska konkurrensen, och det torde väl då vara helt naturligt, att utskottet har förordat den nu ifrågasatta tullsatsen, som, därest man tager hänsyn till penningevärdets sjunkande sedan den tid, då artikeln bronspulver var tullbelagd, icke kan anses nämnvärdt högre än då gällande tullsats.

På dessa skäl och under återopande af hvad utskottet anført, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Ang. höjning
af tullen å
formalin.

Punkten 2.

I en inom Andra Kammaren af herr *H. F. A. E. Pantzarhielm* afgifven motion, n:o 49, hade föreslagits, att Riksdagen måtte besluta, att tullen å formalin i lösning skulle bestämmas till 20 öre för kilogram samt att tullen å formalin i fast form skulle utgå

med 20 procent af varans värde, äfvensom att i följd häraf i tulltaxan skulle införas en så lydande rubrik:

Ang. höjning
af tullen å
formalin.
(Forts.)

Formalin:

i lösning 1 kilogram 0: 20
i fast form 100 kronor 20: —

Utskottet hade på angifna grunder hemställt, att Riksdagen, med afslag å förevarande motion, måtte besluta, att gällande tull-sats å formalin skulle bibehållas oförändrad.

Vid punkten var fogad reservation af herrar *Cavalli, Almström*, friherre *Trolle*, friherre *Klingspor*, *Wester*, *Tillberg*, *A. Hammarström*, friherre *Beck-Friis* och *Montgomery*.

Herr *Wester*: Här föreligger ett missförhållande i tulltaxan, nämligen att tullen på råvaran är högre än tullen på den färdiga produkten, hvilket missförhållande sålunda bör rättas. Betydelsen af att hafva tillverkning inom eget land af en så viktig vara som formalin måste alltid anses vara stor, och dessutom är den svenska tillverkningen af formalin i det hela bättre än den tyska. Frågan i dess helhet kan ju vara liten, men i principiellt hänseende gäller det att göra rättvisa, och därför kan den äfven anses vara stor.

Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt endast yrkats, af herr *Wester*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i punkten hemställt samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 3—7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 9 och 11 innevarande mars bordlagda utlåtanden:

n:o 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löneregleringar för prästerskapet i föreslagna nya församlingar i Stockholm,

n:o 28, i anledning af väckt motion angående utfärdande af bestämmelse om under hvilka omständigheter ordförande i kommunalstämma eller kyrkostämma må äga aflysa lagligen utlyst kommunalstämma eller kyrkostämma samt om rätt att öfver verkställd aflysning föra klagan,

n:o 29, i anledning af väckt motion angående upphäfvande af pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämma, och

n:o 30, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 kap. 3 § och 2 kap. 14 § i lagen den 10 augusti 1877 angående äganderätt till skrift, dels ock två med föranledande af propositionen väckta motioner,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt,

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 5 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 26, i anledning af väckta motioner angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning.

Till utskottet hade hänvisats två särskilda motioner, åsyftande inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning.

I den ena af dessa motioner, n:o 34 inom Första Kammaren, hade herr *Hedborg*, med instämmande af herr *Hägglund*, hemställt, att Riksdagen ville för sin del antaga följande lag angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning:

»Häri genom förordnas, att hvad lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 stadgar i afseende å ägostyckning tills vidare ej skall äga tillämpning inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Gäfleborgs län i annat fall, än att med ägostyckningen afses, att viss, till gränserna bestämmd ägovidd skall utläggas till tomter invid stad, municipalsamhälle, järnvägsstation, hamnplats eller eljest enligt af Kungl. Maj:t fastställd plan.

Denna lag skall gälla tills vidare intill 1907.»

Den andra af berörda motioner hade under n:o 78 inom Andra Kammaren afgifvits af herr *O. Emthén*, som däruti hemställt, att Riksdagen ville för sin del antaga följande lag angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning:

»Häri genom förordnas, att hvad lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 stadgar i afseende å ägostyckning ej skall äga tillämpning å bolag eller förening för ekonomisk verksamhet tillhörigt hemman inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands eller Gäfleborgs län; dock skola redan påbörjade ägostyckningar i enlighet med lagen fullföljas.

Denna lag skall gälla tills vidare intill den 1 september 1907.»

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af herrar *Hedborgs* och *Emthéns* förevarande motioner, ville för sin del antaga följande

L a g

angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning.

Häri genom förordnas, att hvad lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 stadgar i af-

seende å ägostyckning ej skall äga tillämpning inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Gäfleborgs län i annat fall, än att med ägostyckningen afses, att viss till gränserna bestämd ägovidd skall utläggas till tomter invid stad, municipal-samhälle, järnvägsstation, hamnplats eller eljest enligt af Kungl. Maj:t fastställd plan; dock skola redan påbörjade ägostyckningar i enlighet med lagen fullföljas.

Denna lag skall gälla tills vidare intill den 1 september 1907.

Vid utlåtandet var afgifven reservation af herrar *Hasselrot, Leman, Uppström* och *Waldenström*, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till förevarande motioner.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Herr Andersson, Axel Gustaf: De föreliggande motionerna påminna något om de gamla Valhallagudarnes beryktade galt. Då kammaren icke tidigare velat vara med om att klippa af en del af en sammanhängande författning för att låta den andra delen kvarstå lemmalytt, är det väl ännu mindre skäl att företaga en sådan operation nu utan hänsyn till utredning, då vi väl dock snart hafva att vänta den s. k. norrlandskommitténs dyra betänkande.

För afslag borde det formella skälet vara tillräckligt, att, då den äldre förordningen om jordafsöndring år 1896 ersattes med andra bestämmelser, med kapitlet om ägostyckning såsom komplement, man nu icke gärna kan borttaga komplementet utan att på samma gång öfverväga, hvilka ändringar däraf kunna påkallas i kapitlet om jordafsöndring.

Gå vi till realiteterna: är det då verkligen så farligt ställt, som motionärerna vilja göra troligt? Herr Hedborg säger: med användning af första momentet i andra paragrafen af ägostyckningslagen hafva bolagen företagit sig att systematiskt skilja hemmanens inägojord från skogsmarken för att sedermera försälja inägojorden.

Ja, detta är nu ett påstående, men är det också öfverensstämmande med verklighet? Från säker källa vet jag, att en stor del af de ägostyckningar, hvarvid skogsmark icke tillagts inägo-lotten, tillkommit icke för försäljning utan i arrendesyfte. Då taxeringsmyndigheterna med hänsyn till skogens värde alltmär höja taxeringsvärdet å skogshemman, särskildt på bolagshemman, hvilka på vissa trakter synas få utgöra en undantagsklass, har man ansett lämpligt att få lagligen afskild den del, hvaröfver arrendatorn äger att råda, från den del, som kvarblifver under bolagets egen förvaltning — detta dels ur den synpunkten, att ej arrendatorn skall betungas med andra utskylder, än som följa med den jord, han verkligen brukar, dels från rösträttssynpunkt, på det ej skogsägaren skall beröfvas rätten att rösta för den del af hemmanet, som han själf råder öfver. Ett stort ägostyckande Västerbottens-bolag, som står mig nära och som jag därför känner väl till, har alltid haft för regel att tillägga för husbehof tillräcklig skogsmark till den genom ägostyckning afskilda inägojorden, såvida ej i något särskildt fall denna inägojord försålts till en förutvarande hemmansägare, som förut haft mer än tillräcklig skog.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Ej heller tror jag, att herr Hedborg har så alldeles rätt i det påståendet, att odlingslägenheter på skogsmark genom ägostyckningarna helt och hållet undandragas från odling. Sådana odlingslägenheter kunna mycket väl förenas med inägojorden, dels vid första ägostyckningen, antingen den sker i två eller flere hemmansdelar, dels senare genom ny ägostyckning eller genom afsöndring. Jag har själf varit i tillfälle att underskrifva afhandlingar, hvar igenom just sådana odlingslägenheter fränsåltas bolag till hemmansägare.

Enligt utredning, som jag varit i tillfälle att förskaffa mig, hafva följande inägolotter efter ägostyckning *verkligt försålt från bolag* i de fyra nordligaste länen. Inägolotter med tillägg af ett för husbehof fullt tillräckligt skogsskifte: 39 stycken. Inägolotter med servitutsrätt till skog för husbehof på evärdlig tid: 4 stycken. Inägolotter utan eller med otillräcklig husbehofsskog, men sålda till personer, som förut ägt mer än tillräcklig skog: 79 stycken. Det är väl ej skäl att förhindra dylika försäljningar. Därigenom befordras ju det syfte, som herr Hedborg anser önskvärdt, nämligen att hemmansägarna skola få tillräcklig inägojord för att hemmanen efter delning mellan arfvingar skola kunna föda flera hushåll.

Vidare mindre lägenheter, försålda till arbetare, handlande o. s. v., 16 stycken. Sådana försäljningar kunna väl ej heller vara till men för det allmänna bästa. De befordra ju tvärtom den nu så moderna egnahems-idéen. Det kan väl ej vara farligt, att en arbetare, som ej har råd att köpa skog, får förvärfa sig en torfva, där han kan uppföra ett hus och få nödigt foder till en ko eller några får. Men detta faller ej alls in under det undantag om tomter, som omförmäles i utskottets förslag. Vidare har det sålts inägolotter med nyttjanderätt till skog under endast viss tid i 36 fall och slutligen inägolotter utan eller med otillräcklig skog till personer som förut icke ägt skog: 14 stycken.

Det synes mig som om dessa siffror icke skulle vara så synnerligen afskräckande, men skillnaden är den, att jag skildrar, såsom förhållandena tett sig i praktiken, och motionärerna däremot så, som de tänkt sig i teorien.

Därmed har jag ej velat säga, att, då utredning en gång föreligger, det icke är skäl att allvarligt taga under ompröfning hvilka förändringar i ägostyckningskapitlet, som kunna behöfvas. Men ett är att förbättra den bro, som blifvit slagen mellan jordintresset och skogsintresset, och ett annat att spränga bron.

Skulle för öfrigt det mål, som motionärerna anse önskvärdt och vilja nå, kunna vinnas genom det föreslagna medlet? Nej, alldeles tvärtom. Inägojorden till ett skogshemman motsvarar nästan aldrig $\frac{1}{3}$ af hemmanets område och $\frac{1}{3}$ kan fränsåltas genom jordafsöndring. Jag har visserligen hört anmärkas, att köparne skulle hellre vilja hafva hemmansdelar än afsöndrade lägenheter, men jag tänker nog, att allmogen ser mera på priset än på benämningen. Men de, som förut haft för vana att alltid tillägga afsevärda skogsskiften till den fränstyckade inägojorden, de skulle

hindras därifrån, ty då skulle ofta nog arealen blifva för stor för att man skulle kunna använda afsöndringsproceduren.

Utskottet säger i slutet af motiveringen till sitt betänkande, att en dylik lagstiftning icke innebär någon nyhet inom vårt rättsområde. Sålunda har, såsom bekant, genom lag af den 6 juni 1902, hvars tillämpning sedermera utsträckts till den 15 maj innevarande år, förbud för viss tid meddelats mot inmutning annat än för kronans räkning å kronojord, som ej under ständlig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen.

Dessa bestämmelser kunna tydligen alls icke jämföras med de här föreslagna. I det ena fallet gäller det att göra kronan till uteslutande herre på sin egen mark; i det andra att, i lycklig tilltro till statens ingripande på alla områden af näringslivet såsom det undergörande receptet, beröfva andra rätten att vara herrar på egen mark.

Statsmakternas uppgift i afseende å lagstiftningen är väl att söka fylla luckor, där sådana upptäckas, men icke att med berädd mod öppna nya luckor.

Jag anhåller, herr grefve och talman, att få yrka afslag på utskottets förslag.

Herr Uppström: Då jag inom utskottet reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit, skall jag be att få yttra några ord.

Jag ber då först att få vända mig mot en del af motiveringen i den inom denna kammare väckta motionen, icke därför att jag finner hvad där sagts vara af någon egentlig vikt, men därför att motionären själf tydligen ansett hvad han yttrat hafva en viss betydelse. I motionen hänvisas först till 1 mom. i 2 § af ägostyckningslagen och sedan heter det: »Med användning af stadgandet i detta moment hafva bolagen företagit sig att systematiskt skilja hemmanens inägojord från skogsmarken för att sedermera försälja inägojorden». Hvarför nu detta lagrum väckt mer ovilja än ett annat lagrum i samma lag, nämligen § 3, hvilken också tillåter ägostyckning, fastän under den form, att försäljning af jorden ägt rum, innan ägostyckningen vidtages — det kan jag ej fatta. Såväl i det ena som andra fallet afsöndras inägojord från skogsmark och i själfva verket är det så, att det hinder mot jordens odlande, som man velat finna i ägostyckningslagen, ligger ej däri, att genom ägostyckningsförrättningen inägojord löses från skogsmark, utan däri, att större jordägare — de må nu vara bolag eller andra — hafva förvärfvat stora egendomskomplexer, hvilka därigenom undandragits odlingen, men hvaraf just genom försäljning och därmed förenad ägostyckning åtminstone vissa delar återlämnas till odling.

Vidare säges det: De odlade lotterna tilläggas antingen rätt till skogsfång efter utsyning och mulbete under vissa år å någon mindre del af den af bolagen behållna skogsmark eller numera i åtskilliga fall äganderätt till ett visst mycket litet skogsområde.

Hvad nu detta angår, så är att märka, att det är något, som

*Frågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

*Isrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

är alldeles skildt från ägostyckning. Enligt ägostyckningslagen får sådant ej tagas i beräkning vid den förrättningen afslutande mantalssättningen.

Aftal om skogsfångst och mulbete kan visserligen träffas mellan säljare och köpare lika väl, då jord delas genom ägostyckning, som när en jordägare upplåter mark till bildande af torp, men aftalet härom måste anses i så väl det ena fallet som det andra vara ett vanligt nyttjanderättsaftal för längre eller kortare tid, hvilket för sitt bestånd måste intecknas.

Det heter ytterligare: Utvecklingen af jordbruket har i Norrland i allmänhet tillgått och tillgår fortfarande så, att, då ägaren af ett hemman känt sig oförmögen att längre sköta detsamma eller dör, hemmanet i regel delats mellan barnen eller andra arfvingar, hvilka i de lotter, de bekommit, fått såväl odlad som odlingsbar mark samt skog.

Motionären har tydligen ej här tänkt på förhållandena i äldsta tider, då ännu landet till stor del ej var lagdt under kultur, ty då var det nog så, att den som ville odla jord åt sig, satte sig ned på dittills herrelös jord i stället för att med andra dela det, som redan var taget i besittning. Att fastigheter, som tillhört sterbhus, delats mellan sterbhusdelägare, må väl vara sant, men ej i den utsträckning som motionären antagit; åtminstone var i den landsort, där jag bor, det ytterst vanligt, att sönerna i ett bo, till och med ännu medan fadern lefde, fingo draga lott om, hvilken hemmanet skulle tillfalla, och den, hvilken hemmanet på det sättet tillföll, blef förpliktad att gifva sina syskon vissa penningebelopp i lösen. Detta förfarande var så vanligt, att man 1762 genom en kungl. förordning sökte inskränka detsamma. Ännu brukas det ganska ofta, att en hemmansägare säljer sin fastighet till en af sönerna med enahanda skyldighet för denne att gifva lösen, som nyss är nämndt. Den odlade jordens tillväxt torde dock till största del bero på smärre jordstyckens upplåtelse till mindre bemedlade personer, som å desamma sätta sig ned och af dem bilda torp.

Sedan vidare i motionen återopats hvad förlidet års lagutskott yttrat och med spärrad stil framhållits följande: »Möjligheten att vinna ägostyckning skulle vara utesluten äfven för sådana fall, då detta förfarande innebure otvifvelaktiga fördelar», fortsätter motionären:

De i utskottets motiv särskildt åsyftade fall torde icke hafva afseende på andra ägostyckningar än sådana, hvarigenom viss, till gränserna bestämd ägovidd afses att utläggas till tomter invid stad, järnvägsstation, hamnplats eller eljest enligt fastställd plan.

Men huru vet motionären det? Lagutskottet kan äfven hafva åsyftat något annat. Åtminstone är det ett faktum, att många gånger, där utläggande af tomter icke kan komma i fråga, jord ägostyckas och det utan minsta afseende å skogsbruk eller skogsafverkning.

Så förekomma längre ned på samma sida uppgifter på det antal ägostyckningar, som inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämt-

lands, Västerbottens och Norrbottens län verkställt under de senare åren, nämligen under år 1900 605, 1901 737 och 1902 986.

Det skulle vara af intresse att här få bekräftadt eller vederlagdt ett antagande, som jag gjort. Jag har nämligen tänkt mig förhållandet så, att skogsägare, flere eller färre, hvar för sig innehaft större skogskomplexer, som de ej på en gång utan under en följd af år förvärfvat. Nu begagna de tillfället att på en gång uppdelat jorden med begagnande af ägostyckningsförfarandet. Sedan detta skett finnes visserligen både skog och mark kvar men ej skogskomplexer; anledning, att ägostyckningen skall kunna fortgå i samma skala föreligger alltså icke, utan antalet ägostyckningar kommer otvifvelaktigt att nedgå. Jag kan icke med siffror styrka mitt antagandes riktighet, men det skulle hafva sitt intresse att få någon utredning. Jag tror emellertid, att utvecklingen kommer att gå i den riktningen, jag nämnt. På föreliggande fråga torde detta dock icke hafva någon inverkan.

Nu säger utskottet, följande motionären i spåren, att denna lag har tillämpats i strid med det syfte, som varit afsedt, och sedan inlåter sig utskottet på en tämligen utförlig kritik af lagen. Den kritiken är mycket skarp, och det synes mig, att man kunnat vänta, att på densamma skulle följa ett förslag såväl från motionären som från utskottet om totalt upphäfvande af lagen och icke allenast om suspension af densamma. De synas vilja blott hafva den suspenderad för att en gång kunna jämföra den med den ägostyckningslag, som skall föreligga utarbetad i norrlandskommittén. Meningen skulle således vara, att, då det senare lagförslaget kommit fram till Riksdagen, jämförelse skulle äga rum mellan de bägge lagarne. Det förefaller, som om motionärerne icke skulle vara så alldeles säkra, som de gifvit sig ut att vara, på lagens fördärlighet, ty då hade de bort yrka, att den skulle tagas bort helt och hållet. Men huru vet man nu, att norrlandskommitténs arbete skall vara för Riksdagen framlagdt och pröfvadt och — det kan man väl ännu mindre veta — godkändt till den 1 september 1907. Om det nu icke lyckas, måste ju en ny suspension af den här lagen föreslås och godkännas, och det blifva nya motioner och nya skrifter inom utskottet och Riksdagen, och frågan måste till högsta domstolen en gång till och till Kungl. Maj:t en gång till. Det är af motionärerne endast halfgjordt arbete.

Allt detta är nu en sak, men en annan sak är — det yttrade jag redan vid förra riksdagen, och den saken har blifvit berörd af den näst föregående talaren —, att det icke hjälper att suspendera ägostyckningslagen. Man vinner ej det syfte man vill, ty jordägaren har ju äfven afsöndringsförfarandet att tillgå och kan komma till samma resultat genom såväl ägoutbyte som hemmansklyfning. En ägare af inägojord kan ju komma öfverens med en ägare af skog att taga jord i byte, och då bägge äro öfverens, går det för sig. Vid vanliga laga skiften är det visserligen så, att skiftesläggningen är någonting, som tillkommer landtmätaren och gode männen att styra med. Därom får ej förening träffas. Men det visar nog erfarenheten, att äro jordägarna ense, huru skiftes-

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

*Frågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

läggningen skall äga rum, följa landtmätaren och gode männen gärna med. Sålunda kommer man ingenting att vinna på den föreslagna vägen.

Då det är ett ovanligt förhållande att suspendera en civillag blott på viss tid för att därunder få utarbetadt ett annat lagförslag, som tros skola blifva bättre, och då, som jag nyss visat, det äsyftade ändamålet med suspensionen icke vinnes, tillåter jag mig att instämma i den föregående talarens yrkande om ogillande af utskottets förslag.

Herr Hedborg: Med min motion afser jag, såsom hvar och en ser, att söka upprätthålla utvecklingsmöjligheterna för det norrländska jordbruket. Herr Andersson har alldeles rätt uti, att motionen påminner om den gamla galten, som alltjämt kommer igen.

Ja, min motion är en gammal historia i ny upplaga och något förändrad form. Jag har i kammarens protokoll tagit del af den diskussion, som förut ägt rum i hithörande frågor. Den är mycket vidlyftig och jag vill naturligtvis icke upptaga alla dessa förhållanden ännu en gång, ty herrarne känna bättre än jag hvad som förut förekommit. Genom de yttranden, som då föll, och genom de yttranden, som också föll till mig enskildt, går en ström af förhållanden, att det norrländska jordbruket icke är värdt skydd; ty det norrländska jordbruket kan man knappt tala om, säges det. Ja, vore det verkligen så, vore det naturligtvis icke värdt för mig att försöka bevara möjligheterna för dess utveckling. Men i motsats till dessa yttranden vill jag påstå, att det finnes mycket stora möjligheter för utvecklingen af det norrländska jordbruket och att detta jordbruk på sina ställen bär sig bra. Ja, jag ser nog, att man skakar på hufvudet åt detta mitt påstående; men förhållandet är verkligen sådant, och för att bevisa det skall jag lämna några utdrag af dessa landsdelars historia, en historia, som är skriven af mycket kompetenta män, nämligen Konungens egna befallningshafvande. Jag lämnar då något vidlyftigare uppgifter för det län, för hvilket jag har äran vara representant, nämligen Västerbottens, och inskränker mig i afseende å de öfriga till några få ord. År 1832 funnos i Västerbottens län i rundt tal 24,000 kor, år 1855 30,000, år 1891 43,000 och år 1895 52,000; i Västernorrlands län funnos år 1891 49,000 kor och år 1895 52,000; i Jämtlands län funnos år 1891 52,000 kor och år 1895 57,000. Enligt samma berättelse har mängden af skördad säd och foder också under årens lopp tillväxt betydligt, t. ex. i Norrbottens län, där år 1891 skördades 239,288 hektoliter korn och år 1895 skördades 384,450 hektoliter korn. Jag skall nu be att ur dessa berättelser också få uppläsa några stycken, som visa, huru och under hvilka betingelser Norrland uppodlats. Dessa berättelser af Konungens befallningshafvande äro särdeles belysande och äro dessutom så pålitliga, som man kan önska, då ju Konungens befallningshafvande hämtat sina primäruppgifter från dem, som se förhållandena på platsen. Så säger t. ex. Konungens befallningshafvande i Västerbottens län i sin berättelse för åren 1861—1865: »Västerbotten har visserligen

ofta och nu senast under 4 på hvarandra följande år drabbats af mer eller mindre hårda missväxtår men dessa ha dock ej härledt sig från bristande alstringsförmåga hos jorden, eller från svag växtlighet hos de skördar, på hvilka man fäst sina förhoppningar, utan förorsakats af härjande nattfroster, som inträffat, innan säden ännu hunnit den mognad och stadga, att den kunnat till skörd aftagas. Dylika frostskador kunna ej heller egentligen anses härleda sig från klimatiska förhållanden eller vara därifrån oskiljaktiga, enär de hufvudsakligast härflyta från den kyla, som sprides från de vidsträckta kärr och myrtrakter med däri befintliga så kallade kalkkällor. I den mån dessa trakter bli afdikade och den odlade jorden jämväl genom afdikning befrias från syra, skola frostskadorna bli mer sällsynta samt allmogens förtroende och tillit till hufvudnäringen — märk väl att Konungens befallningshafvande säger *hufvudnäringen* — »jordbruket, därigenom allt mer stadgas.»

I berättelsen för nästa femårsperiod 1866—1870, säger Konungens befallningshafvande: »att odlingen gått framåt är synbart af hushållningssällskapets årsredogörelse. Jordbrukets förkofran under kvinkvennet skönjes i öfrigt dels genom den gamla åkerns fullständigare afdikning och dels genom nyodlingar å myrar, en åtgärd, som otvifvelaktigt mycket bidrager att förminska verkningsarna af den öfverklagade och för sädesskördarne så vådliga nattkylan. Den dubbla fördel, som nyodlingarna sålunda medföra, af allmänheten här i orten först under de sista 5—10 åren till fullo insedd, har gjort, att odlingsbara myrtrakter här och där blifvit igensökta samt medelst dikning, flåhackning och bränning befriade från sin frostledande beskaffenhet och till goda ängslägenheter fruktbargjorda. Boskapsskötseln, som otvifvelaktigt är och bör vara länets hufvudsakligaste näringskälla, skulle lämna större afkastning om behörig omtanke ägnades utfodringen. I nästa berättelse för åren 1871—1875 säger samma befallningshafvande: »Det kan icke förnekas, att jordbruket under den gångna femårsperioden gjort framsteg och att befolkningen visat ökad insikt i jordbruket, men ännu återstår mycket att önska såväl med afseende å arbetsmetoderna som med hänsyn till de resultat, jordbruket lämnar. Dock må såsom ett glädjande tidens tecken förtydja omnämnas, att i enskilda fall jordbruket bedrivits med en omtanke och på ett sätt, som manar till efterföljd och bidragit till häfvande af föreställningen därom, att jordbruksnäringen härstädes icke skulle löna sig och vara utsatt för vida större svårigheter än i något längre söderut belägna orter. Att öfvertygelsen om denna näringsgrens företräde framför den högst vanskliga trävaruhandteringen börjar vinna allt större terräng, kan icke beivras.» — Detta säger Konungens befallningshafvande under en period, då trävaruhandteringen stod mycket högt. — »Hvad nu sagts gäller egentligen det nedre landet eller de delar, som till största delen redan afverkat sin hufvudsakligaste skogstillgång. Hvad särskildt lappmarken angår, har jordbruket där i allmänhet gjort mindre framsteg, hvartill orsakerna uppgifvas vara, att många jordägare äro skuldsatta, hufvudsakligen hos sågverks-

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

ägare och köpmän, att ersättningen för utdrifning af sågtimmer varit låg, samt att under nu pågående afvittring en hvar är osäker, huru det hans hemman tillfallande område kommer att utläggas och därför anser sig icke böra nedlägga arbete på jord, som möjligen tilldelas en annan. Men efter det afvittringen blifvit afslutad och laga skiften därpå följt, torde mera arbete komma att nedläggas på jorden. Och antagligen har lappmarken, om nu gällande skogslagstiftning därstädes får fortfara och sedan kommunikationerna ytterligare blifvit underlättade och utvecklade, en god framtid för sig.» Och så är det den sista berättelsen för år 1896—1900: »Inom länets kustland utgör jordbruket hufvudnäringen. Den stegrade verksamheten å trävarumarknaden uppdref arbetsprisen och visade sig hämmande å jordbrukets utveckling. Dock har jordbruket gjort afsevärda framsteg. Inom Jörns, Norsjö och lappmarkens socknar tillföres befolkningen sin hufvudsakliga inkomst af skogsbruket. Där sågverksbolagen för längre tid tillförsäkrat sig afverkningsrätten till skogen, saknar ofta jordägaren tillräcklig ekonomisk styrka att med framgång bedriva jordbruk, utan nödgas alltmer anlita de tillfälliga förtjänster, arbetet i skogarna bereder, och samtidigt försumma jordbruket. Det oaktadt kan ett framåtskridande i jordbruket i denna del af länet skönjas.» Angående Norrbottens län skall jag blott citera några ord ur berättelsen för åren 1890—1895: »Nötboskapsskötseln är och måste inom detta län alltmer blifva en landtbrukarens hufvuduppgift. Den står för närvarande långt ifrån på den ståndpunkt, hvartill länets naturliga resurser borde kunna föra den»; och i berättelsen för Västernorrlands län åren 1890—1895 — sedan till en början omnämnts, att landtbruket lider till följd däraf att skogsintresset är det förhärskande — säges: »Gryningen till en ljusare framtid för länets jordbruk synes dock hafva inbrutit.»

Härmed anser jag mig hafva bevisat, att jordbruket i Norrland gått stadigt framåt.

Jag vill nu öfvergå till den tekniska sidan af saken. Enligt den nuvarande lagstiftningen tillgår det vid en uppdelning af ett hemman på två olika sätt, som jag lättast tydliggör genom ett exempel. Om en hemmansägare har $\frac{1}{4}$ mantal och detta skall delas mellan hans fyra söner, så kunna dessa få antingen hvar sin kvotdel t. ex. $\frac{1}{16}$ mantal eller också hvar sitt till platsen särskildt utmärkta stycke af jorden, hvilka stycken sedan äsättas mantal. Men använder man det förra sättet, d. v. s. att hvar och en får sitt $\frac{1}{16}$ mantal, så följer af 79 § skiftesstadgan, att hvar och en af delägarne skall få andel i odlad, odlingsbar mark och skog. Detta gör, att ett hemman, som förut icke födt mer än en man och hans familj, kan så småningom blifva uppodladt, därigenom att hvar och en söker uppodla den odlingsbara mark, som fallit på hans lott, så att den kan föda hans familj. Enligt ägostyckningslagen kan man taga ut hvilken bit som helst och begära att få mantal på densamma. Om man skulle dela upp denna kammar efter ägostyckningslagen, så kunde man taga denna nedre del, som får anses vara odlad mark, för sig och hela öfriga delen,

som vi anse vara skog — fastän däri finnas många odlingsbara möjligheter — för sig och så sade man åt landtmätaren att sätta mantal på hvardera delen. Landtmätaren åsätter då den ena delen det mantalet och den andra delen det mantalet. Bolaget, som äger hemmanet, säljer till en landtbrukare den odlade delen och behåller själf skogen jämte de odlingslägenheter, som där finnas — och dem kommer icke landtbrukaren åt. Han får kanske antingen en liten skogsbit med äganderätt, eller upplåtes rätt åt honom att å en mindre del få husbehofsskog efter utsyning och mulbete för vissa år. Utsyning är icke alltid lätt att erhålla, hemmansägaren kanske icke får den på lämplig plats eller tid. Detta vållar honom stora svårigheter, han kan få sätta bort mycken tid för att få utsynadt, och kommer under alla förhållanden i en beroende ställning: han kan rent af bli så godt som slaf under skogsägaren.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Så finnes det också vissa tekniska svårigheter i själfva utläggningen af hemmansdelarne. Det står visserligen i lagen, att vid all skiftesläggning skiljelinjerna skola göras så räta som möjligt. Men det står också i lagen, att landtmätaren skall sätta mantal på viss till gränserna bestämd ägovidd, och denna kan ju gå i många krokor och uddar. Att ägostyckningsförfarandet kunde blifva oförmånligt, det vitsordades af dem som äro sakkunniga, — landtmätarne — redan innan lagen trädte i kraft. Det kan ju vara bra för det öfriga Sverige, sade de, men det är det icke för Norrland. Sedan lagen varit i kraft några år, höllo landtmätarne i Västerbottens län år 1901 ett sammanträde. Af länets 29 landtmätare uttalade sig 27 på följande sätt angående de erfarenheter de vunnit vid ägostyckningslagens tillämpning och om ägostyckningsförfarandets verkningar i öfrigt på jordbruksnäringen:

»att de vid styckningen utlagda skiftena, som med hänsigt till det s. k. styckningsändamålet ensamt bestämmes af sakägaren i den mån de gällt den för jordbruk afsedda delen af hemmanet, ofta varit oförmånliga och för jordbruksändamål olämpliga;

att dessa dessutom ofta enligt köpeaftalet besväras af servituter för virkesupplag å stränder, för dämmningsrätt m. m. till förmån för den endast för skogsändamål afsedda lotten;

att betesrätt inom skogsområdet ofta förvägras den för jordbruk afsedda lotten eller ock medgifves under vissa villkor, med straffpåföljd af skadeersättning vid öfverträdelse;

att skog till för jordbruket erforderliga byggnaders underhåll och nybyggnad i regel saknas;

att den redan odlade jorden å de s. k. bolagshemmanen ofta försummas;

samt att nyodlingar å desamma ej förekomma.» Så göra de den reflexionen, att »då häraf torde få framgå, att ägostyckningslagen härstädes icke afser något jordbruksändamål utan endast skogsförvärf och då den utesluter jordbruksområdet från det stöd detta förut haft och måste hafva af skogsområdet och dessutom afskär det förra från möjligheten att svälla ut inom det senare, så är

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.*

(Forts.)

vår öfvertygelse att ägostyckningslagen för närvarande är till skada för jordbruket och till afgjordt hinder för dess vidare utveckling i dessa bygder».

Riksdagen yttrade själf i en skrifvelse angående förslaget till denna ägostyckningslag: »I allmänhet torde enligt Riksdagens mening ägostyckning oftare komma att ifrågasättas för det fall att ett bestämdt område af ett hemman redan blifvit såldt, än då en ägare vill på förhand utan bestämda köpeanbud stycka sitt hemman i flera lotter!» Men så är icke förhållandet. Hvad Riksdagen trodde, har icke inträffat. De flesta ägostyckningar, som ägt rum, äro sådana, som afse områden, hvilka icke före ägostyckningen blifvit sålda. Om motsatsen inträffar, d. v. s. att området först säljes och sedan ägostyckas, så kan man åtminstone vänta, att köparen försöker se till, att den del han skall hafva, får ett så bra läge, form, vägar m. m. som möjligt och att den får de servituter, som behöfvas. Men nu sitter ägaren hemma och pekar ut på kartan, huru han vill hafva ägostyckningen verkställd. Jag har såsom domare fått mottaga till fastställelse ägostyckningar, som varit verkställda till och med i en annan domsaga och aldrig ägt rum ute på marken, oaktadt det står i lagen, att utstakningen skall ske ute på marken. Nå, jag skickade dem till landtmätaren, som tog dem tillbaka och gjorde om dem. Jag har också till fastställelse fått mottaga många ägostyckningar, där de mest egendomliga, olagliga servitut lagts på den ena eller andra delen.

Vidare hafva vi 1901 års lagutskott, som säger: »Oförnekligt synes det sålunda utskottet, att sågverksbolagens allt mer öfverhandtagande fastighetsförvärf kunna medföra olägenheter af såväl ekonomisk som social natur.

Från social synpunkt skulle det i utskottets tanke vara en olycka, om den utveckling jämväl i vårt lands nordliga skogsbygder af en själfständig jordägende befolkning, hvilken sedan århundraden tillbaka långsamt men säkert fortgått, skulle afbrytas eller omintetgöras. Tydligt är emellertid, att bolagens omfattande jordförvärf måste i viss mån verka i sådan riktning. På de egendomar, öfver hvilka bolagen utsträcka sitt välde, försvinner hemmansägareståndet etc.

Då det således icke låter sig förneka, att missförhållanden föreligga, vänder sig tanken helt naturligt till att söka efter bote-medel mot desamma.

»Den förhoppning, man knutit vid ägostyckningslagen» — så säger utskottet själf — »synes icke förverkligas, och lär detta förhållande anses äga sin hufvudsakliga förklaring däri, att man vid ägostyckningar i allmänhet icke, såsom vid tillkomsten af lagen förutsattes, låtit den till jordbruk afsatta delen åtföljas af nödig skog eller motsvarande skogsrättigheter.» Utskottet ansåg, att bestämmelserna om ägostyckningsförfarandet hvilade på riktig grund, och att någon jämkning af desamma, med ledning af den erfarenhet, som vunnits under lagens tillämpning, torde anses behöfzig. Ja, det ser ut, som om alla voro ense om, att ägostyckningslagen är dålig. Alla säga, att den behöfver förbättras, men ingen har hit-

tills kunnat finna botemedlet. Den så kallade Norrlandskommittén håller på att utarbete ett förslag till förbättringar i ägostyckningslagen, men den har ännu icke färdigt något sådant, och det måste erkännas, att det är en invecklad och tidskräfvande fråga. Då är det väl icke mer än billigt, att man upphäfver en lag — om hvilken så många äro ense, att den är dålig — för någon tid till dess de, som äro sysselsatta med dess förbättrande, blifva färdiga. Herrarne veta mycket väl, att det råder en stark spänning där uppe i Norrland mellan jordbruksintresset och skogsintresset. Det står i rättgångsbalken, att domaren skall söka förlika parter, som kommit i tvist. Jag tror, att det är lagstiftarens plikt att söka nedbringa den spänning, som börjat utvecklas mellan olika partier, eller åtminstone söka förebygga att denna spänning blir större.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: Denna till det yttre tämligen obetydliga motion är dock — såvidt jag förstår — en bland de viktigare, som i år hafva förelegat. Här hafva vi nämligen först en stor och betydelsefull principfråga och sedan en icke mindre viktig sakfråga.

Principfrågan är den, huruvida en lag, som bestämmer en jordägares rättigheter, skall suspenderas därför att det uppkommit en opinion, att denna lag icke skulle vara lämplig, och detta trots det att man ännu icke kommit till klarhet om, att man bör ändra den och ännu mindre huru man skall ändra den. Denna fråga är så viktig, att lagutskottet i sin motivering — hvilken visserligen icke gör anspråk på att vara något mästerverk — har ansett sig böra upptaga densamma till besvarande. Lagutskottet åberopar härvid ett prejudikat från Riksdagens sida. Lagutskottet stöder sig därpå, att genom lagen den 6 juni 1902 gjordes en suspension af grufvestadgan så till vida, att inmutningsrätten å kronojord tills vidare upphäfdes. Jag måste upptaga detta prejudikat till närmare granskning, ty det är af stor vikt, att icke den missuppfattning får göra sig gällande, att man i nu föreliggande fall skulle vara strängare än i det förra. Herrarne torde komma ihåg hvad inmutningsrätten egentligen är för någonting. Kronan erkände icke jordägares rätt till mineralfyndigheter, utan kronan förbehöll sig själf denna rätt, ursprungligen såsom en ren regalrätt, men slutligen såsom en blott höghetsrätt, och i kraft af denna höghetsrätt tillät kronan den enskilde att genom inmutning förvärfa dessa fyndigheter. Vid sådant förhållande är det icke alltför egendomligt, att, när man blef tveksam, huruvida den inmutningsrätt, som man gifvit hvar och en, var lämplig, man tog tillbaka denna tillåtelse. Denna suspendering af inmutningsrätten är icke något ingrepp i en privaträtt, som redan är förvärfvad, utan är blott ett uttalande från statens sida, att den höghetsrätt till mineralfyndigheter, som staten förut utfövat på det sätt att hvar och en medgifvits rätt att inmuta, vill staten icke vidare utföva på detta sätt; tillsvidare inhiberar staten inmutningsrätten. I föreliggande fall åter är det fråga om äganderätten till jorden.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Lagen har gifvit den enskilde rätt att på ett visst sätt begagna sin äganderätt, och då är det naturligtvis icke öfverensstämmande med sunda rättsgrundsatser, att man suspenderar denna lag, innan man vet, huru man skall ändra den eller ens om man öfver hufvud skall ändra den.

Här föreligger emellertid äfven en viktig sakfråga, det hafva nog herrarne märkt, om icke förr, så när vi hörde den förre tälarens yttrande. Det lif och den känsla, som han inlade i sitt föredrag, antyda, att detta icke är någon liten, obetydlig fråga, utan att det gäller en förpostfäktning i den stora, s. k. norrlandsfrågan. Jag vill då säga, att, om man har för afsikt att på ett fullt lojalt sätt behandla denna norrlandsfråga, så kan man väl icke — innan man sett den utredning, som kommer att framläggas, och hört de skäl, som komma att anföras på ena eller andra sidan — vilja gifva på hand, att man skall handla på ett visst sätt; och jag vågar påstå, att om vi nu skulle bifalla denna motion om suspenderande af ägostyckningslagen för Norrland, så skulle det otvifvelaktigt uppfattas, som om vi liksom gifvit på hand, att ett förslag om ägostyckningslagens ändring i den riktning, som antydts i den motivering, hvilken ligger till grund för denna motion, skulle af oss godkännas. Att föranleda en dylik uppfattning skulle emellertid vara synnerligen olämpligt.

Kammaren får ursäktas, om jag i dag tager dess tid i anspråk något längre än vanligt, ty denna sak är synnerligen viktig, och man kan icke begära, att kammarens samtliga ledamöter skola hafva ägostyckningslagen och hvad därmed står i samband i friskt minne. Därför måste jag gå något tillbaka i tiden. Det är af vikt för att rätt kunna bedöma, huru vi i dag böra afgöra denna fråga.

1864 års förordning angående hemmansklyfning och jordafsöndring var byggd på den grundsatsen, att man icke fick klyfva ett hemman utan att hvarje innehafvare af de särskilda delarne blefve besuten. Man fick således icke klyfva ett hemman vidare än att åbon kunde af hemmanets afkastning i vanliga år påräkna nödtorftig bärgning och jämväl utgöra de hemmansdelen åliggande utskylder. Men vid sidan af denna hemmansklyfning hade man jämväl ett annat förfarande, jordafsöndring, som afsåg att man skulle kunna fränskilja en viss mindre del af hemmanet; och i förordningen bestämdes, att på denna afsöndring skulle läggas viss afgäld, som af afsöndringsinnehafvaren skulle betalas till stamhemmanets ägare.

Denna ståndpunkt modifierades i 1881 års förordning angående hemmansklyfning och jordafsöndring. Man öfvergaf besutenheten och tillät klyfning af hemmanet alldeles oberoende af huruvida åbon på hvarje hemmansdel blef besuten eller icke. Däremot bibehöll man bestämmelserna om jordafsöndring.

Så komma vi till den nya lagen af år 1896, som det nu är fråga om. Den är liksom de föregående en lag om hemmansklyfning och jordafsöndring, men den är därjämte en lag om ägostyckning. Hvad hemmansklyfningen beträffar, står 1896 års lag

på samma ståndpunkt som förordningen af år 1881, nämligen att man får klyfva huru långt som helst, och fordrar icke någon besutenhet. I fråga om jordafsöndring intager den också samma ståndpunkt, dock så till vida förändrad, att någon afgäld icke behöfver läggas på afsöndringen. Men därjämte innehåller denna lag bestämmelser om ägostyckningsförfarandet. Var detta en nyhet eller hade det möjligtvis någon rot i den föregående lagstiftningen? Så vidt jag förstår hade det verkligen sin förebild redan i 1864 års förordning.

Ty det bestämdes där, att, ifall man afsöndrade jord i större omfattning, än som var lagligen tillåtet, man finge låta åsätta afsöndringen mantal och bestämma för densamma en viss andel af hemmanets ränta, naturligtvis, i konsekvens med 1864 års förordning i öfrigt, under villkor att afsöndringsinnehafvaren blefve besuten. År 1881 gjorde man på samma sätt, i det man stadgade, att, om en jordafsöndring var för stor och det gällde att antingen rätta och jämka den enligt lag eller låta den emot lösen falla tillbaka till stamhemmanet, afsöndringshafvaren ägde istället äska, att det skulle bestämmas mantal för densamma. Då fanns naturligtvis ej den begränsning, att besutenhet skulle vara villkoret för mantalssättningen, eftersom besutenhetsvillkoret i 1881 års förordning helt och hållet upphäfts med afseende å hemmansklyfning öfver hufvud taget. Hvad är nu 1896 års lags ägostyckning annat än en utveckling af den tanke, som ligger till grund för bestämmelsen om en jordafsöndring, som sedermera till hemmansdel förvandlas? Det utstakas på marken ett visst område, som någon vill hafva, och sedan bestämmes, huru stor del af hemmanet området utgör.

Hvilken var emellertid ägostyckningslagens uppgift? Jo, det säges uttryckligen, att dess uppgift var att bereda tillfälle för omedlade och mindre bemedlade att på lämpliga vilkor bilda egna jordbruk, och när lagen tillkom, fäste man särskild uppmärksamhet vid, att förfarandet vid egostyckning var mycket enklare och billigare än vid hemmansklyfning. Jag vill visst icke tillvita någon annat än ädla bevekelsegrunder, när han yttrar sig i allmänna frågor, men det kunde icke hjälpas, att de, som hade inkomst af hemmansklyfningen, omedvetet visserligen, men i alla fall verkligen kunde känna sig obenägna för ett förfarande, som var så mycket enklare än hemmansklyfningen och som beröfvade dem en stor del af deras bästa inkomster. Vidare påpekades vid denna lags tillkomst, att den möjliggjorde en planmässigare styckning af en egendom, samt att denna kunde föregå hvarje försäljning.

Om jag nu närmare ser på de skäl, som äro återopade för egostyckningslagens suspendering, vill jag först taga fasta på något, som den förste ärade talaren yttrade. Han sade, att man icke kunde nå det syfte, man ville vinna genom denna suspension af ägostyckningslagen, när man icke framställt något som helst förslag beträffande jordafsöndring. Här gifver jag honom fullt rätt. Man kan, som bekant, afsöndra ända till en femtedel af hela ägovidden, och det veta ju herrarne, att en femtedel af ägovidden i

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.*

(Forts.)

Norrland innefattar betydligt mera än inägojorden. Och följaktligen om man nu vill hindra en försäljning af blott och bart inägojord under de närmaste åren, hade man också bort samtidigt förbjuda jordafsöndring, bort suspendera lagen om jordafsöndring åtminstone i viss mån. Nu kan man visserligen säga, att jordafsöndring och ägostyckning icke är detsamma. Det vet jag också. Jag vet, att jordafsöndring rent formellt sedt ej gifver samma garanti som ägostyckning, ty en ägostyckning, när den är fastställd, är lika bindande som ett laga skifte, lika bindande som en hemmansklyfning. Men rent faktiskt sedt påstår jag, att skillnaden är så godt som ingen. Jag erkänner vidare, att vid jordafsöndring försäljning måste föregå delningen, under det att vid ägostyckning detta ej behöfver vara fallet. Men detta stadgande saknar all större betydelse och är för öfrigt lätt att kringgå.

Däremot vill jag fråga: kände ej herrarne på sig, när ni läst denna motion, att man mer eller mindre tydligt kommit tillbaka till den gamla tanken om besutenhet? Hvarför är det nämligen, som man vill hindra jordägarne att sälja bort inägojorden och behålla skogen? Jo, det är därför, att man vill, att hvarje köpare skall vara besuten på hvad han köper. Han skall hafva både inägojord och skog, så att han kan fullständigt föda sig på sitt hemman, det är tanken i motionen. Men då måste man förvåna sig öfver, att förslagsställarne ej tänkt på hemmansklyfningen. Jag tycker, att de bort komma tillbaka till den gamla ståndpunkten, som vi hade i detta afseende år 1864, ty annars kan jag ej förstå hvad de egentligen menat.

Från rent materiell synpunkt vill jag tillägga: vi hafva ju på senare tider sträfvat efter att befordra möjligheten för personer att skaffa sig egna hem, men om vi skola göra det, kan det då vara riktigt att säga: du får ej köpa någonting alls, om du ej vill köpa precis så och så mycket, du får ej köpa jord i Norrland om du ej köper så mycket, att du blir besuten? Det svaras kanske: jag vill ej blifva besuten, jag vill idka körslor eller drifva mitt handtverk och hafva endast ett hus med en liten jordbit: jag har ej så mycket penningar, ni fordra 3 à 4,000 kronor för ett jordområde, på hvilket jag kan vara besuten, men jag har ej mer än 1,000 kronor — kan jag ej få köpa den lilla åkerlapp, hvarmed jag känner mig tillfredsställd, utan skall jag vara utsluten, därför att jag ej har större kapital än det som erfordras för att köpa hvad jag vill förvärfva? Detta är något, som motionären bort tänka på, när han kom fram med sin motion.

Till sist skall jag be att få något bemöta särskildt den siste talaren. Han påstod, att vi, som hade en mot hans stridande uppfattning, sagt, att Norrlands jordbruk ej vore värdt att skyddas. För min del bestrider jag detta, och jag har ej heller hört någon af denna kammares ledamöter, som uttalat en dylik mening. Emellertid, eftersom talaren utgick ifrån, att vi yttrat oss på nämnda sätt, kom han med ett motsatt påstående och ansåg sig böra bevisa detta påstående. Jag vill erkänna, att detta bevis, så vidt jag kunde uppfatta det, var rätt lyckadt. Men, mine herrar, ej följer det däraf, att jordbruket i Norrland är värdt att

skyddas, att vi skola suspendera ägostyckningslagen. Jag kan ej finna det logiska sammanhanget mellan det ena och det andra. Om den ärade talaren hade använt litet mindre arbete för att bevisa, att jordbruket vore värdt att skyddas, och litet mera arbete för att bevisa, att sättet att skydda jordbruket är just suspension af ägostyckningslagen, tror jag, att resultatet af hans bevisföring blifvit gynnsammare.

Vidare åberopade den ärade motionären, att bolagen, begagnande sig af gällande ägostyckningslag, sälja inägojorden, men behålla skogen, samt att det på skogen finnas åtskilliga odlingsbara marker, hvilka på detta sätt undandragas jordbrukarne. Jag kan ej förstå, huru motionären tänkt sig saken. Vill man hindra sådant, skulle det väl vara genom en expropriationslagstiftning, men ej kan en suspension af ägostyckningslagen verka i den riktningen. Bolagen kanske i så fall skulle behålla alltsammans. Det synes mig som om detta blefve något ännu värre. Således: jag kan ej heller här finna det logiska sammanhanget mellan motivering och slutsats.

Vidare sade motionären, att, äfven om bolagen eller öfrige säljare, när de sälja inägojord, gifva köparne rätt till virke, så att de visserligen få det virke de behöfva, men först efter utsyning, det i allt fall icke är någon nytta därmed, emedan, sade han, när bonden kommer och vill hafva utsyning, vederbörande ej hafva tid att befatta sig därmed och det följaktligen blir trassel och otrefnad. Med afseende därpå vill jag svara, att jag har någon erfarenhet på detta område, visserligen icke från Norrland, men från sydligare trakter. Uppsala universitet har en mängd hemman. Somliga af dessa hafva skog, andra icke. Så snart hemmanet är ett skogshemman, får arrendatorn virke efter utsyning, men i andra fall måste han oftast köpa virke själf. Han går emellertid i alla fall i land med sitt arrende, som tydligen afpassas härefter; och det torde ej vara svårare att få köpa virke i Norrland än i Uppland. Men det var egentligen ej detta frågan gällde, utan fastmera trasset vid utsyningen. Jag har emellertid ej hört, att det förekommit något trassel hos oss, och man får väl ej utgå från, att de, som representera bolag, hvilka hafva skog och sälja inägojord till andra, skola vara människor utan allt samvete och rättsskänsla och att de ej skola vara villiga att uppfylla sina förpliktelser, utan, trots att de lofvat och lagligen förbundit sig att gifva utsyning, skola bereda obehag och svårigheter för dem, som hafva utsyningsrätt. Jag tycker, att man har målat köparne bra hvitt och säljarne bra svart. Denna målning är så bjert, att jag känner på mig, att den icke kan vara riktig.

Sedermera gjorde motionären gällande, att, när ägostyckningslagen behandlades, Riksdagen utgick — det åberopades ett uttalande af lagutskottet, om jag minnes rätt — från att de flesta ägostyckningar skulle ske sedan man redan fränsålt jorden, och icke så, att ägaren själf, innan han säljer, styckar sin jord, men att Riksdagen däri skulle hafva misstagit sig, enär det vanligaste fallet i Norrland vore, att ägaren styckade jorden, innan han

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

sålde de särskilda delarne. Nå väl, men man får icke rycka loss en sak ur sitt sammanhang. De herrar, som voro med om ägostyckningslagen, erinra sig nog, huru det tillgick. Det var nämligen såvidt jag minnes, på det sättet, att Kungl. Maj:t framlagt ett förslag för Riksdagen, enligt hvilket ägostyckning skulle vara tillåten endast i det fall, att ägaren styckade själf. Då sade lagutskottet: nej, detta är icke lämpligt, utan det kan mycket väl inträffa, att en ägostyckning finnes ändamålsenlig, sedan man redan fransålt jordlappen. Detta pointerade lagutskottet så skarpt, att lagutskottet yttrade, att det vore sannolikt, att ägostyckning efter försäljning blefve det vanliga, och på den grund satte lagutskottet in bestämmelsen, att icke blott ägaren får ägostycka, utan att, sedan han sålt bort en del af hemmanets område, hvilken af parterna som helst kan begära ägostyckning. Detta var orsaken till det återopade uttalandet, och jag tror ej, att den ärade motionären kan däruti hämta något stöd för sin motion.

Slutligen anförde motionären ett exempel, hurusom en ägostyckning ogillats, därför att den var lagstridig. Jag förstod ej riktigt sammanhanget. Det anförda exemplet bevisar väl emellertid icke, att lagen bör suspenderas, utan blott att man skall hålla efter den, som handlat lagstridigt. Den skyldige var visst landtmätaren, och om honom har talats så mycket godt, att jag förmodar, att felet berodde på ett förbiseende från hans sida, som väl numera är rättadt och naturligtvis också borde rättas.

Jag skall ej uppehålla kammaren längre. Jag är öfvertygad om, att denna kammare, som så många gånger visat sig särskildt mån om rättssäkerheten, ej skall tveka att afslå förevarande motion. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Crusebjörn: Efter det uttömmande anförande, som den siste talaren har haft i denna fråga, och det slut, till hvilket han kommit, kunde det visserligen synas obehöfligt, att jag nu uppträder. Men då jag representerar samma län som den ärade motionären, kan det väl ändock vara af någon betydelse, att jag meddelar, att jag i mångt och mycket icke kan förena mig med honom i hans uttalanden och den uppfattning, han har om förhållandena i den del af Norrland, där nu ägostyckningar i stor utsträckning ägt rum och fortfarande äga rum.

Litet hvar af de herrar, som voro med på den tid, då denna ägostyckningslag tillkom, erinrar sig säkerligen, att tillkomsten af densamma omfattades med stort intresse inom Riksdagen. Så var fallet äfven inom Norrland och det län, som jag representerar. Man hoppades rätt mycket af den nya lagen. Det, som framför allt föranledde en önskan, att en ägostyckningslag skulle tillkomma, var det missförhållande, att, sedan bolagens rätt att göra aftal om afverkning på vissa år hade inskränkts, så att det icke längre var särskildt fördelaktigt att avsluta så kallade afverkningskontrakt, då de icke finge avslutas på längre tid än 20 år, bolagen i stället börjat inköpa hemman och gjorde det i så stor utsträckning, att man befarade, att i vissa delar af Norrland, särskildt i lappmarks-

socknarne, där mycket bibehållen skog fanns, den själfägande allmogen skulle försvinna och i stället blifva förvandlad till hvad man där kallar landbönder eller arrendatorer. Vidare klagade man öfver det förhållandet, att dessa arrendatorer, sedan genom deras eget eller deras föräldrars åtgörande äganderätten till jorden fränhändts dem, icke längre intresserade sig för jordbruket, utan läto det förfalla. Och med dessa förhållanden följde åtskilligt, som var i hög grad ogynnsamt, särskildt esomoftast att dessa landbönders barn icke stannade kvar i hemmet och arbetade på hemmanet, då de visste, att äganderätten därtill icke skulle blifva deras. Sålunda förföll jordbruket på dessa hemmansdelar mer och mer, och bolagen gjorde sig nog skyldiga till åtskilligt förbi-seende, särskildt i det afseendet att de icke tillhöllo sina arrendatorer att hålla hemmansdelarnas jord och åbyggnader i häfd.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Man sade då, att, enär de besutne allmogemännen icke hade så mycket omdöme själfve, att de behölle hela sin egendom med skogen och drefve sitt jordbruk och sitt arbete, så som man hade tänkt sig på det sätt, att de, såsom lagen medgaf dem, afverkade sin skog under vissa år och skaffade sig inkomster och använde dessa till utvidgning och förbättring af jordbruket, utan endast sålde hemmanen i deras helhet, det ju vore vida förmånligare att ordna så, att de finge sälja den skog, som icke kunde vara nödvändig för hemmanens bestånd, till andra, som bättre toge vara på den och bättre förstodo att göra den sig till godo, men att de likväl själfva bibehölle äganderätten till sina hemman och sålunda hade kvar intresset att förbättra jordbruket på de samma. Och på den grund omfattades förslaget till ägostyckningslagen, vågar jag påstå, i Norrland med stort intresse. Visst var det då också röster, som höjdes, att denna ägostyckningslag icke skulle verka lyckligt och framför allt att den hade vissa brister. Dessa betänkligheter framkommo från landtmästeritjänstemännen, och det hufvudsakligast, efter hvad jag förmodar, därför att hela ägostyckningsproceduren blefve så mycket enklare och lättvindigare, att den i hög grad reducerade landtmätarnes inkomster, emot om de, såsom det förut utvecklat sig, fortfarande finge förrätta hemmansklyfningar.

Nå, nu kan man ju emellertid fråga: har verkligen ägostyckningslagen verkat så, som man tänkt sig, och har den icke haft några nyttiga följder, utan endast olägenheter? Jag vågar påstå, att ägostyckningsförfarandet har utvecklat sig ungefär på det sätt, som man tänkt sig, och att fördelarna af ägostyckningslagens tillkomst ingalunda äro att förakta. Det visade sig genast, att en hel del af de så kallade bolagshemmanen blefvo ägostyckade. Bolagen behöllo vissa hemman helt och hållet, som de behöfde för sin verksamhet, men en hel del andra ägostyckades, så att själfva hemmanet med jordbruket blef en egendom och skogen en annan. Och bolagen sålde dessa egendomar till synnerligt låga pris, så att det naturligtvis blef en stor fördel, såsom man också hade beräknat, att det skulle blifva af ägostyckningslagens tillämpning, att en person i stället för att sitta där som landbonde

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

kunde blifva sin egen herre igen, låt vara att hans egendom icke var värd så mycket som förut. Han satt då på sin egen torfva och blef sålunda alldeles icke, såsom motionären nyss uttryckte sig här, en slaf, utan han blef sin egen herre, då man kanske med mera skäl kunde säga, att han var en slaf, så länge han var en arrendator. Jag vill därför ingalunda medgifva, att icke lagen haft nyttiga verkningar.

En annan omständighet, som blef en följd af den nya lagen, var ju den, att, där det fanns bönder, som visserligen ägde sina hemman, men hade skogen bortsåld genom afverkningskontrakt på flera år, arrangerades det på de flesta håll så, att genom ägostyckning bolagen blefvo helt och hållet ägare till skogen och hemmansägarne behöllo hemmanen i öfrigt. Sålunda har flerstädes den stora oegentlighet bortfallit, som tyvärr ännu i dag förefinnes för många hemmansägare däruppe, att, allteftersom skogens värde ökas, hemmanets taxeringsvärde ökas och den, som sitter på hemmanet, men ej drager nytta af skogen, får sina skatter oupphörligt förhöjda. Detta är att betrakta som en väsentlig fördel, som undan för undan vinnes genom ägostyckningslagen. Men, säger man: har den då icke vållat några olägenheter och visat några svårigheter vid tillämpningen? Jo väl, det har den visst gjort, det är sant, och jag menar, att man fått den erfarenhet af lagens tillämpning — den erfarenheten fick man snart — att en del bestämmelser i densamma böra ändras för att förekomma olämpliga ägostyckningar. Men att förbättra en lag, som i och för sig själf är nyttig, det är icke detsamma som att helt enkelt säga: den skola vi ej tillämpa tills vidare, till dess vi kunna blifva i ordning med en ny lag. En sådan suspension af lagen i afvaktan på åstadkommandet af en bättre är efter min mening mycket olämplig och förkastlig.

Denna erfarenhet af lagens ofullkomlighet fick ganska snart sitt uttryck i en motion af en ledamot för Vesterbotten i Andra Kamaren, och om denna motion hade blifvit i vederbörlig ordning behandlad, skulle vi redan för länge sedan — därom är jag öfvertygad — hafva fått ägostyckningslagen förändrad på ett sätt, som hade borttagit de flesta oegentligheter och anmärkningar, som nu påbördas densamma. Men tyvärr hade i Norrland uppstått en ifrig agitation mot allt bolagsväsen, som där finnes, och man gick så långt, att man ville förneka, att bolagens verksamhet varit för Norrland af stort värde. Om de, som drifvit denna agitation, hade makten, skulle de helt visst vilja stryka ett streck öfver bolagsväsendet i Norrland. Detta har varit synnerligen tilltalande på vissa håll, där man icke finner lämpligt, att stora förmögenheter samlas på färre händer. Jag är visserligen icke den, som icke väl beaktar, att bolagen i Norrland hafva gjort sig skyldiga till åtskilliga missgrepp, men jag vågar påstå, att de hafva för hela utvecklingen i Norrland varit af ett ofantligt värde. Ty jag vill fråga: huru skulle det egentligen hafva sett ut i Norrland, om icke dessa sågverksbolag hade uppstått, utan hvar och en hade

suttit där med sin skog, som han fått afyttra till ett pris, vida understigande det verkliga värdet?

Om man sträfvar efter förbättringar i denna lagstiftning, som här är i fråga, bör man sålunda icke slå in på en väg, som skulle leda till stort förderf.

I motionerna finnas påståenden, som jag vågar anse vara i hög grad öfverdrifna, och den speciella sak, hvarom här är fråga, ordnas säkerligen bäst med vida mindre medel, än man synes anse vara behöfliga.

Den motion, om hvilken jag nyss talade, hamnade hos den s. k. norrlandskommittén, och det var en olycka, som den råkade ut för. Ty denna kommitté har många andra uppdrag och har sett dessa uppdrag i stort — efter hvad jag föreställer mig, ty jag vet visserligen icke, till hvilket resultat kommittén kommit. Säkerligen hägrar för denna kommitté, att den skall kunna göra betydande reformer uti de norrländska förhållandena, och därför synes det, som om kommittén icke så snart skall blifva färdig med sitt arbete. Skulle vi nu göra oss skyldiga till — efter min mening — ett sådant misstag som att suspendera lagen, så kan det hända, att det kommer att dröja ännu längre, innan kommittén hinner afsluta sitt arbete.

Min öfvertygelse är den, att om kammaren nu skulle följa lagutskottet, blefve följdén därpå den, att under de år, som komme att förlöpa, innan en ny lagstiftning på detta område blefve färdig, de penningstarka bolagen skulle begagna sig af fristen och i stor utsträckning köpa hemman, och vi komme då i samma läge som innan ägostyckningslagen tillkom, att vi förvandlade massor af besuttna allmogemän till fattiga arrendatorer, och detta vore efter min mening att komma ur askan i elden. Det är därför, herr talman, som jag anhåller att få yrka afslag å utskottets framställning.

Grefve von Hallwyl: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag kan icke neka till, att det var med en viss förvåning, som jag läste detta utskottets betänkande, hvari utskottet tillstyrker en motion, som går ut på att stifta en undantagslag för Norrland, en lagstiftning, som står i uppenbar strid med den vackra egnahemstanken, som man nu så småningom söker realisera. Det är väl sant, att i vissa delar af Norrland, i synnerhet Vesterbotten och Norrbotten, under de senare åren en del ägostyckningar ägt rum, hvilka ej varit särdeles lämpliga. Bönderna hafva där fått sig tilldelad en jordlapp, men utan tillräcklig skog eller bete till husbehof, och det kan därför icke alls förvåna, att dessa bönder icke känt sig särskildt belåtna med sin lott. Men lyckligtvis är detta förhållande tämligen sällsynt i andra delar af Norrland. Jag har kännedom om åtskilliga jordafsöndringar och jordstyckningar, som ägt rum, särskildt i Gäfleborgs och delvis äfven i Jämtlands län, och dessa jordstyckningar hafva utfallit till ömsesidig stor belåtenhet. Dessa hemmansdelar, bestående af vissa tunnland åkerjord och en större lott på den s. k. hem-

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

skogen, tillräcklig till såväl bete som husbehovsvirke och vedbrand, hafva varit särdeles eftersökta, och bönderna, som köpt de ifrågavarande områdena, hafva varit synnerligen belåtna med att hafva kunnat till jämförelsevis godt pris komma åt desamma. Jag anser också, att detta förfaringssätt varit ett steg framåt för lösande af den vackra egnahemsfrågan.

Nu finnes det en hel del personer, hvilka gärna vilja kalla sig Norrlands välgörare och som säga, att det icke duger att stycka på detta sätt, utan om man skall sälja någon del af ett hemman, skall ovillkorligen ett större område af den s. k. utskogen följa med, ty, påstår man, Norrlands bönder kunna faktiskt icke existera utan tillräckligt med skog. Jag påstår tvärtom, att dessa bönder äro tillräckligt duktiga för att förstå att existera vare sig med eller utan skog, och vidare tror jag, att om man ovillkorligen skulle bilda sådana där hemmansdelar på den s. k. utskogen, blefve med nuvarande högt uppdrifna pris dessa hemmansdelar så dyra, att det helt enkelt vore omöjligt att bland bondeklassen finna några köpare. Således blefve ägostyckningslagen en tom bokstaf och egnahemsfrågan en chimär.

Jag medgifver gärna, att ägostyckningslagen, sådan som den nu är, lider af vissa brister och att den i vissa afseenden behöfver omredigeras. Hade motionären framkommit med ett väl genomtänkt ändringsförslag, så hade det varit stort skäl att taga detta under ompröfning och på sådant sätt försöka efter hand komma till ett lyckligt resultat i stället för att, såsom nu ifrågasattes, helt enkelt kasta yxan i sjön. Att nu stifta en undantagslag, hvarigenom ägostyckningslagen skulle för vissa år upphävas, anser jag vara olämpligt. Man vore då försatt i det läget, att man finge vänta, tilldess norrlandskommittén slutligen hunnit värpa sitt stora ägg och sedermera ett lagförslag framkommit, som kanske, när allt komme omkring, icke blefve godkändt af denna kammare. Huru skulle det då gå med ägostyckningslagen? Antingen måste man låta den gamla lagen åter träda i kraft, eller också måste Kungl. Maj:t utse en ny kommitté, som finge resa land och rike omkring för att slutligen kunna framkomma med ett förslag, som efter mycket kif och bråk och många ändringar tilläfsventyrs kunde leda till något resultat. Under hela denna tid finge ägostyckningslagen hvila. Det skulle icke existera någon sådan lag, det blefve omöjligt att på något sätt afsöndra ett stycke från ett hemman, och hela denna vackra egnahemsfråga skulle alldeles sväfva i luften och försvinna i rymden utan att kanske på lång tid kunna föras framåt.

Jag frågar eder, mine herrar, är det rim och reson i en sådan lagstiftning? För min del tror jag, att om denna ägostyckningslag skulle upphävas, komme detta att väcka mycket ondt blod bland en hel del af just dessa mindre bönder i Norrland, hvilka man på allt sätt söker omhulda; det skulle utan tvifvel blifva en stötesten för alla sådana personer, som verkligen med sakkännedom ifrå för Norrlands framtida väl. Jag kan därför icke annat än på det lifligaste ansluta mig till reservationen och

yrkar sålunda, herr grefve och talman, på afslag å utskottets hemställan.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Herr Högglund: Herr grefve och talman, mine herrar! Här gäller ju frågan allenast ett kort uppskof, endast så att säga tre års andrum med den vidare tillämpningen af en lag, som, säga hvad man säga vill, blifvit inom Norrland af dess jordbrukande befolkning mottagen med mycket missnöje och stor misstro, en lag som för öfrigt af den ämbetsmannakår, landtmätarne, som i första rummet har att tillämpa densamma, blifvit skarpt klandrad. Uppskofvet bör därför få anses väl berättigadt, om man eljest skall kunna draga någon nytta af det förslag, som vi förvänta från norrlandskommittén. Äfven för dem, som anse den nu gällande lagen vara bra, sådan den är, och att ett afbrott med lagens tillämpning sålunda är onödigt, bör det väl i alla fall icke kunna falla sig allt för svårt att vara med om att bevilja uppskofvet, ty det gäller ju så kort tid och det kan under alla förhållanden icke vålla någon egentlig olägenhet. Värre ställa sig ju förhållandena, om t. ex. norrlandskommittén kommer fram med ett godt förslag, som häfver olägenheterna i den nu gällande lagen, men under tiden, medan detta arbete pågår, alla de hemman i Norrland, som äro afsedda för ägostyckning, hinna att ägostyckas efter nu gällande lag och sålunda ägostyckningarna få tillfälle att erhålla alla de brister, för hvilka gällande lag lämnar rådrum.

Ägostyckningarna, sådana de verkställas i Norrland, äro helt visst af den beskaffenhet, att de enligt min mening icke kunna i stort sedt vara till nytta eller gagn vare sig för staten eller för den enskilde. Detta böra äfven de, som icke hafva tillfälle att på nära håll se, huru där tillgår, ändock kunna misstänka vid det faktiska förhållande, att den jordbrukande allmänheten där uppe i det närmaste enhälligt förkastar sättet för ägostyckningarna, liksom också på grund af den omständigheten, att vederbörande bolag med sådan nervös oro nu påskynda dessa ägostyckningar. Det är icke nog med att så många landtmätare anskaffas som man kan få och att ägostyckningarna påskyndas såväl sommar som vinter; det finnes bolag, som nu hafva gått in med ansökningar i hundratal om förordnanden för nya ägostyckningar, hvilka ansökningar måste läggas på hög, och detta hafva bolagen gjort för att kunna korsa möjligheten af att nödgas underkasta sig nya lagbestämmelser.

Det har här sagts, att äfven om man suspenderade ägostyckningslagen, komme ägostyckningarna att kunna fortgå på samma sätt som hittills; man hade blott att i stället tillämpa jordafsöndringsförordningen. Mine herrar, denna förordning har varit länge gällande i vårt land, men dess verkningar hafva aldrig framkallat något egentligt missnöje. Och hvad kan vara orsaken därtill? Jo, helt visst den omständigheten, att med jordafsöndringen följer mulbete och vedbrand från stamhemmanets skog. Så är emellertid icke förhållandet med ägostyckningarna i Norrland, sådana de nu ske. Där ägostyckas endast inägojorden utan rätt för den,

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

som erhåller det styckade området, att vare sig från hemmanets skogsmark taga vedbrand eller att för sina kreatur erhålla mulbete. Om det då faller sig svårt för bolagsmannen att blifva af med ett sådant hemman, är det nog sant, att han vid försäljningen bereder köparen rätt att under viss tid, vanligen lämpad efter köparens lifslängd, få vedbrand från skogen och mulbete för kreaturen. Ja, ibland är nog säljaren så tillmötesgående, att han med sitt inflytande förhjälper köparen till att få ett duktigt hypotekslån, så att denne kan betala köpeskillingen; jag känner fall då detta skett. Men sedan den stipulerade tiden gått till ända, när mulbetesrätten är slut och någon ved icke vidare får tagas på utmarken, huru skall det då gå för jordbrukaren där uppe i en skogsbygd? Det är omöjligt för honom att reda sig, och följden blir då, att den, som sitter på den utstyckade egendomen, slutligen måste lämna den vind för våg. Men, mine herrar, huru går det då att betala hypotekslänet och huru går det att få utskylder till stat och kommun från denna fastighet, och först och främst, huru går det med utvecklingen af jordbruksnäringen där uppe i Norrland? Härigenom skapas ett missnöje, ett socialt missnöje så stort, att vi förut icke haft något liknande inom någon samhällsklass i vårt land, och detta missnöje framkallas just hos den klass, där vi varit vana att finna förnöjsamhet och laglydnad såsom en ren hemortsrätt; där få vi i stället missnöje.

Jag vill i sammanhang med hvad jag nu har sagt nämna, att inom Medelpad, där jag är bosatt, de skogshemman, som ägas af bolag, skötas i allmänhet af bolagen själfva, och bolagshemmanens jordbruksskötsel är där mönstergill. I de fall, då bolagen icke själfva sköta sina hemman, arrendera de ut dem till arrendatorer, och dessa arrendatorer äro visserligen inga slafvar, såsom här har antydts: det är en förnöjsam klass, som har en mycket god ställning. Jag tror helt visst, att denna klass där uppe icke skulle vilja förändra sin ställning till att blifva själfägande herrar på inägojord.

Jag ber att ännu en gång få betona, att inhiberingen af lagen skulle ju blifva mycket kort. Den påyrkas af den jordägande allmogen där uppe, och orsaken därtill är helt säkert att finna i en varm känsla för fosterlandet och i intresse för jordbrukets vidare utveckling i sund riktning. Jag tillåter mig därför, herr grefve och talman, att på det lifvigaste yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wester: Herr grefve och talman! Det blåser i dag en frisk vind från nordan här i kammaren, och vid sådana tillfällen har det många gånger visat sig, att kammarens motståndskraft är bruten. Man blåser upp en liten fråga till en stor fara, man söker genom juridiska spörsmål och på formella grunder förhindra en suspension på kort tid af denna lag. Detta synes mig egendomligt, och jag kan icke dela deras mening, som talat i denna riktning.

Hvad var tankegangen hos Riksdagen på den tiden, då dessa omätliga skogsarealer tilldelades de norrländska jordbrukarne och nybyggarna? Jo, att stödja och främja jordbrukets utveckling! Vi erinra oss, huru som på 1820-talet Adam Smiths teorier och principer alltmera gjorde sig gällande i Riksdagen, nämligen att staten icke borde äga fastigheter utan göra sig af med desamma, ty man ansåg, att staten icke kunde så väl värda eller sköta dessa stora egendomar, som om de befunne sig i enskildes händer. Det var den ena sidan af saken, men det viktigaste motivet var, så som här ofvan är sagdt, att staten, genom att fördela dessa skogsegendomar på jordbrukare och nybyggare i Norrland, där ville skapa odling och söka få till stånd en själfägande jordbrukarebefolkning samt sprida kultur och utveckling i dessa vidsträckta trakter. Det var det stora motivet, då staten lät dessa förmögenheter på hundratals millioner afvittras och tilldelas enskilda personer och bolag. Afvittringen skedde också mycket hastigt. De enskilde voro mycket angelägna att hjälpa till, så att staten så snart som möjligt skulle blifva af med sina skogsarealer. De fördelades efter skattetal, hemmantal och äfven efter den höf-kastning, som marken lämnade. Detta pågick till början af 1860-talet, då de visa i landet började tänka: men är icke detta alldeles för gålet? Skall icke staten för egen del behålla något af denna stora egendom? Och på detta sätt blefvo lyckligtvis de kronoparker afsatta, som nu finnas.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Detta var frågans första skede. Nu bildades efter hand sågverksbolag, först mindre och sedan större. De köpte till en början skog på afverkning, såsom en föregående talare har sagt, men för att betrygga sågverksrörelsens framtid köpte de sedermera äfven egendomar i allt större omfattning. Man kom dock så småningom underfund med, att åkerjorden i Norrland var de stora bolagen till tunga; hvarför man i många fall önskade blifva den kvitt; då stiftades lyckligtvis ägostyckningslagen af år 1896 såsom ett godt handtag för bolagen. Nu kunde nämligen bolagen på ett lätt och bekvämt sätt afsöndra skog från åkerjorden och därvid behålla skogen.

På så sätt omintetgjordes det mål, man afsåg att vinna, då dessa skogsarealer tilldelades jordbruket, när man, med ägostyckningslagens tillhjälp, åter kunde skilja dem därifrån.

Hvarför nu detta uppskof begäres, är därför att man vill söka hindra, att skog och betesmark fräntages jordbruket, och att man vill för framtiden åt jordegendomen bevara viss för densamma nödvändig skogsareal och betesmark.

Nu sade herr Trygger nyss i sitt ståtliga anförande: »man vill suspendera ägostyckningslagen, men man vet icke hvad som skall komma i stället». Jo, det är just det man vet. Den lag, som man afser skall ersätta denna, är åtminstone i det allra närmaste färdig. Men om man under tiden icke suspenderar den nu gällande lagen, komma ägostyckningar att ske i så stor omfattning, att det sedermera blir för sent, när den nya lagen en gång kommer. Jag tror mig kunna säga, att man inom norrlands

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

kommittén, äfven bland de större sågverksägarne, är tämligen enig om huru denna lag skall se ut.

Herr Trygger sade vidare: huru skall det kunna hjälpa jordbruket, att man suspenderar denna lag? Jo, det är helt naturligt, ty kommer icke den nya ägostyckningslagen till stånd, så får jordbruket icke i stort sedt den betesrätt och den afsöndrade skog, som är erforderlig, utan kommer att blifva beroende af borgen och deras utsyningsrätt.

Den förste ärade talaren sade, att så och så många köp hafva på de senaste åren afslutats, och dessa köp ansåg han vara en obetydlighet och icke gifva anledning till farhågor. Ja, men det är en stor skillnad mellan att en egendom köpes och att den ägostyckas. Man kan hafva ägostyckningen färdig och klar i många år, utan att någon försäljning kommer till stånd. Det är icke sagdt, att man säljer eller får köpare genast, men har ägostyckningen skett, så kan man sedan vid en försäljning icke rädda hvad man härvidlag vill rädda.

Herr Trygger yttrade, att han vore alldeles förvissad därom, att denna kammare vore mån om, att rättssäkerheten blefve väl bevarad. Ja, därom äro helt visst vi, som vilja att denna lag skall suspenderas, lika måna som han.

Det har under debatten flera gånger framhållits, att om man uppskjuter ägostyckningslagens tillämpning för någon tid, hindrar man därigenom egnahemsfrågans utveckling. Jag tror, att man därutinnan tager alldeles fel. Jag tror tvärtom, att, om kammaren icke bifaller hvad lagutskottet här har föreslagit, kommer man att där uppe i Norrland, i stället för *egna* hem, skapa *öde* hem. Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Unger: Herr greffe och talman, mine herrar! Det måste, såsom här förut i dag sagts, väcka någon förvåning, att, då egnahemsfrågan står främst bland de viktiga ärendena på dagordningen, man i ett förslag från lagutskottets majoritet får en framställning, hvars genomförande skulle förhindra eller åtminstone i afsevärd grad försvåra bildandet af *egna* hem i Norrland under de närmaste tre åren. Det är ju naturligt, att om under dessa tre år ägostyckningen i Norrland icke får fortgå, såsom den börjat, komma genom ägostyckning, som är det hufvudsakligaste medlet för bildande af *egna* hem, några nya sådana icke att under denna tid där bildas. Under sådana förhållanden kunde man verkligen icke hafva väntat ett dylikt förslag, men då det nu föreligger, ber jag att något närmare få yttra mig om detsamma.

Det tyckes visserligen icke vara afsikten att förhindra bildandet af *egna* hem, som föranledt motionärens i denna kammare herr Hedborgs framställning, utan motionären synes egentligen hafva velat något reducera det s. k. »skogsbolagsväldet». Det förefaller då egendomligt, att han valt en sådan metod, hvarigenom det skulle blifva för skogsbolagen omöjligt att fränstycka sin inägojord. Således skulle de komma att behålla både inägorna och skogen, och detta förminskar väl icke deras välde. Motionä-

rens egentliga afsikt synes emellertid hafva varit att förminska bolagens värde därigenom, att, om ett förbud mot ägostyckning stadgades, sedermera icke något stadgande skulle finnas, hvilket, såsom han säger, vore »alldeles särskildt ägnadt att uppmuntra bolagen i Norrland att inköpa hemman för att lägga dessas skogsmarker till bolagens redan förut stora skogskomplex och därigenom förhindra eller i det längsta undanskjuta uppodlandet af de å skogsmarken befintliga, odlingsbara områden». Det är verkligen, om jag så må säga, en naiv åsikt att tro, att icke bolagen skulle vilja köpa skog, därför att de icke få tillämpa ägostyckningslagen. Tvärtom var det en annan talare från samma län som motionären, hvilken trodde, att om denna lag suspenderades, skulle under tiden mycket stora skogsköp komma till stånd. Och icke finnes det någon anledning antaga, att bolagen på grund af den ringa fördel, som skulle frångå dem därigenom, att de icke finge frångestycka inägojorden, skulle låta förhindra sig att köpa hemman. Jag tror verkligen icke, att man har tillräcklig grund för ett sådant antagande.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Vidare är motionären icke nöjd med det sätt, hvarpå ägostyckningen nu verkställes. Han beskriver här, huru det går till, sålunda: »Vid af bolagen påkallade ägostyckningar går det i allmänhet så till, att den odlade jorden utlägges till en eller flera lotter och att bolaget behåller den lott, som utgöres af skogsmarken. De odlade lotterna tilläggas antingen rätt till skogsfång efter utsynning och mulbete under vissa år å någon mindre del af den af bolagen behållna skogsmark eller numera i åtskilliga fall äganderätt till ett visst mycket litet skogsområde». Det kan ju hvar och en lätt förstå, att det måtte hafva förorsakat motionären mycket arbete och mycket besvär att åstadkomma en utredning om på hvilka villkor och under hvilka förutsättningar ett par tre tusen ägostyckningar mellan Dalälven och Torne älf under de senare åren ägt rum, men naturligtvis har en sådan utredning föregått, innan motionären vågat i en offentlig handling beskrifva huru det i allmänhet går till. Jag har äfven någon kännedom om dessa förhållanden, men naturligtvis icke i den utsträckning, att jag kan våga påstå, att motionärens uppgift är oriktig. Emellertid får jag uppriktigt bekänna, att jag för min enskilda del icke är öfvertygad om, att det alldeles förhåller sig så, som motionären har uppgifvit. Jag kan upplysa om åtskilliga förhållanden i detta afseende.

Nu ber jag att till en början få fästa uppmärksamheten därpå, att motionären har sagt, att »de odlade lotterna tilläggas antingen rätt till skogsfång efter utsynning och mulbete under vissa år å någon mindre del af den af bolagen behållna skogsmark eller numera i åtskilliga fall äganderätt till ett visst mycket litet skogsområde».

Nu kan jag emellertid upplysa om, att åtskilliga stora bolag i Norrland härutinnan handla på annat sätt. Detta hindrar ju dock icke, att det i allmänhet möjligen kan förhålla sig, som motionären uppgifvit.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

De bolag, om hvilka jag erhållit upplysningar i ämnet, äro Sandö sågverksaktiebolag, Dals sågverksaktiebolag, Mo och Dom-sjö sågverksaktiebolag, Gideå—Husums sågverksaktiebolag och Robertsfors sågverksaktiebolag. De af herrarne, som något känna norrländska förhållanden, torde veta, att nämnda bolag äro ägare till högst betydande jordarealer. Vid dessa bolag har i allmänhet så tillgått, att vid ägostyckning i och för försäljning upplåtits 15—20 tunnland med äganderätt, *hvarjämte* köparen för en tid af 30—50 år tillförsäkrats vedbrand till visst kvantum årligen och *mulbete å hela hemmanets skog* för de kor och hästar, som vinterfödas. Vid de ägostyckningar åter, som äro afsedda icke för försäljning, utan för utarrendering, upplåtes ringa eller ingen skog, likasom ock vid ägostyckning för försäljning till närboende jordbrukare, enär dessa förut själfva ha skog.

Vidare har jag mig bekant, att vid ägostyckningar från Sandvikens sågverksaktiebolags hemman upplåtits skog till areal, motsvarande $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$ af inägorna, och *därjämte* rätt till vedbrand från den öfriga skogen efter utsyning samt betesrätt å hela skogen.

Herrarne torde för öfrigt uppmärksamma och förstå, att det är ett ganska svårt spörsmål, huru man rätt och klokt skall förfara vid en ägostyckning där uppe, så att å ena sidan det icke blir allt för ofördelaktigt för skogsägaren och å andra sidan ägaren till det afstyckade området kan reda sig och blifva skogsägaren till varaktig hjälp i hans arbeten. Man må icke tro, att allt är hjälpt blott med att fränstycka så stor skogsareal, att ägaren till det afstyckade området ej blott har till husbehof, utan äfven kan sälja skog — därförutan man ju vill påstå, jordbrukaren i Norrland ej kan reda sig — tv det finns inga garantier för, att icke skogen nu, som förut, blir såld, då jordbrukaren råkar i trångmål till följd af missväxt eller andra tillfälliga olyckor, och sedan är det ju lika när igen.

Motionären finner det synnerligen odiöst, att jordbrukarens rätt till skogsfång är beroende af utsyning. Detta beror väl emellertid på den felaktiga föreställning, motionären tydligen gjort sig om denna utsyning. Denna utsyning behöfver visst ej föranleda något krångel, ty gifvet är, att det ej kan bli frågan om att begära utsyning för hvar gång man behöfver en timmerstock eller ett vedlass, utan utsyning sker en gång om året af hela det beräknade årsbehovet. Ett annat förfarande vore praktiskt omöjligt, då den, som skall verkställa utsyningen, ofta bor många mil från den skog, där uttagning skall ske.

Jag skall nu be att få nämna, huru ett annat bolag i Norrland trott sig kunna bäst ordna dessa ägostyckningar. Nordmalings ångsågsaktiebolag har lagt den mark, som skolat styckas, i tre skiften, ett inägoskifte, ett hemskogsskifte och ett utskogsskifte, därvid hemskogsskiftet tilltagits så, att det ansetts kunna lämna ägaren af inägoskiftet behöfligt byggnadsvirke, stängselvirke och vedbrand. Arealen är emellertid växlande, beroende på skogens olika beskaffenhet och växtkraft o. s. v. Emellertid får jordbrukaren icke köpa hemskogen, utan å densamma lägges för

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

all framtid det servitut, att han utan utsyning äger där taga erfoderligt virke för gårdens behof. Därmed har man sålunda på en gång tillgodosett hans intressen och betagit honom möjlighet att göra sig af med den för gården behöfliga skogen. Och mulbete medges därjämte icke blott på någon mindre del af utskogen, utan på hela skogen, naturligen med undantag för de områden, som tagas i anspråk för skogssådd eller skogsplantering.

Motionären framhåller också såsom en olägenhet af ägostyckningarna i Norrland, sådana de nu försiggå, att odlingslägenheterna undandragas odling och »bindas vid skogen». Detta uttalande måtte emellertid bero på något förbiseende af ägostyckningslagens stadgande, att ett ägostyckadt hemman kan åter styckas när som helst. Om man således efter den första styckningen önskar upplåta odlingslägenheter på skogen, så står detta ju vederbörande lika fritt som före ägostyckningen.

Då motionären intresserar sig så mycket för jordbruket i Norrland och synes tro så högt om det, förefaller det egendomligt, att han icke vill vara med om att genom ägostyckning skaffa den odlade jorden ur sågverksägarnes händer i andras, som bättre förstå jordbruk.

Vidare säger motionären, att han anser en ägostyckning efter 3 § vara att föredraga, ty då vet man hvad man köper. Ja, det bör man väl kunna veta äfven då ägostyckningen föregått köpet genom att taga reda på huru ägostyckningen skett.

Hvad angår motionärens yttrande, att vissa ägostyckningsförrättningar i Norrland skulle ske på olagligt sätt, har detta redan bemötts af herr Trygger.

Motionären talar om att upphäfva ägostyckningslagen. Därom är dock naturligtvis ej fråga, utan hans afsikt är, att lagen blott skulle suspenderas för viss tid och viss ort. Detta är något helt annat.

Jag kan förstå, att motionären icke fäster så mycken vikt vid denna lags betydelse för tillskapandet af små jordbruk, ty han tycks tro, att utvecklingen af det norrländska jordbruket går mycket bra ändå. Han talar nämligen om, att utvecklingen af jordbruket i Norrland i allmänhet tillgått så, att, då ägaren af ett hemman känt sig oförmögen att längre sköta detsamma eller dör, hemmanet i regel delas mellan barnen eller andra arfvingar, hvilka å de lotter, de bekommit, fått såväl odlad som odlingsbar mark och skog, samt att på detta sätt ett hemman, på hvilket förr endast en familj varit besutten, efter delningen, tack vare de odlingsbara lägenheterna, snart genom uppodling kunnat lämna föda åt flera hushåll. Och på samma sätt tillgår det fortfarande, säger han. Ja, det kan ju hända i vissa enstaka fall, men att så skulle tillgå »i allmänhet» tror jag knappast. Det fordras allt åtskilliga förutsättningar för den saken. Bland annat erfordras naturligtvis, att det från början skall vara ett tämligen bra och med goda odlingslägenheter försedt hemman, om det skall räcka att delas på flera söner, som i många fall nog torde behöfva ett litet kapital därtill, ty det går icke så lätt, som det låter, då man skrifver därom, att

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.*

(Forts.)

göra nyodlingar och bygga mangård, ladugård, stall m. m. Det innefattar en lång kedja af mödor och försakelser, som kanske icke alla sönerna vilja underkasta sig, utan i stället slå in på andra banor. För öfrigt är det klart, att en dylik utveckling ej kan fortgå genom generationer. Om den förste ägaren har fyra söner och hvar och en af dem fyra bröstarfvingar, skulle ju af det gamla hemmanet, kanske på ett halfsekel, hafva bildats sexton gårdar, hvilket är omöjligt eller åtminstone högst osannolikt.

För min del tror jag icke på dylika utopier, utan jag tror det vara bättre att med tillämpning af ägostyckningslagen låta det mindre jordbruket komma till sin rätt och att såmedelst verka för bildandet af egna hem — låt vara, att ägarne därpå ej blifva så själfständiga, att de, som motionären säger, kunna anses som »äka telningar af vår själfständiga bondestam». De äro dock mera själfständiga än de, som intet eget hem hafva.

Då det mål, som motionären torde hafva i ögonsikte, uppenbarligen icke vinnes på den af honom föreslagna vägen, och då för öfrigt den åtgärd, hvarom han hemställer, skulle vara ett mycket våldsamt steg, yrkar jag för min del afslag å utskottets hemställan, därvid åberopande jämväl hvad af herr Trygger anförts och som ensamt för sig borde vara tillräckligt för att afslå lagutskottets ifrågavarande hemställan och de i ämnet väckta motionerna — så motiverade, som de, enligt min uppfattning, äro.

Herr von Stapelmohr: Jag skattar högt den ärade motionärens på västerbottensbänken sträfvanden att, såsom han sade, uppehålla utvecklingsmöjligheterna för det norrländska jordbruket; men det förfaller mig, som om han i sin ifver att skydda jordbruket från trycket af den sig spridande skogsrörelsen gått för långt och ställt frågan i en allt för ensidig belysning. Frågan är emellertid af den vikt, att man väl behöfver låta dagern falla därpå från flera håll.

För min del kan jag icke, oaktadt jag sympatiserar med motionärens vackra tanke, följa honom på den af honom föreslagna vägen, ty jag tror icke, att den leder till målet. Och än mindre kan jag instämma i de hufvudskäl, lagutskottet anført för sin tillstyrkande hemställan, nämligen att erfarenheten skulle hafva vitsordat, »att tillämpningen af det genom lagen den 27 juni 1896 införda ägostyckningsförfarandet, hvad Norrland vidkommer, i allmänhet visat sig *i strid* med det syfte, ägostyckningsinstitutet afsett att främja». Lagutskottet har där sagt, att verkningarna af ägostyckningsförfarandet i Norrland i allmänhet visat sig gå i strid mot hvad med detta rättsinstitut afsetts. Hvad har då syftet därmed varit? Det kan inhämtas af handlingarna vid ägostyckningsinstitutets införande, hvilka innehålla, att därmed afsågs att underlätta bildande af smärre själfständiga jordbruk och beredande tillfälle för mindre bemedlade att å landet förvärfa sig egna bostäder. Men det säges där vidare: »En särskild betydelse torde ägostyckningen därjämte kunna erhålla för de norrländska skogsbygderna genom det tillfälle, som densamma er-

bjuder att kunna dela skatten å ett hemman mellan den för jordbruk lämpliga arealen jämte ett mindre skogsområde, å ena sidan, och den hufvudsakliga skogsmarken å den andra. Härigenom skulle hemmansägaren efter skogens försäljning kunna kvarsitta med äganderätt å gården, medan han däremot nu allt för ofta förvandlas till arrendator eller torpare under skogsägaren, och den själfägande jordbrukande befolkningen i många skogssocknar sålunda allt mer och mer förminskats.»

Hafva nu dessa syften vunnits eller hafva lagens verkningar varit i strid däremot? Min uppfattning är, att, hvad åtminstone Jämtlands län angår, verkningarna icke äro sådana, som lagutskottet uppgifvit. Min uppfattning i detta hänseende har vunnit stöd af yttranden och upplysningar, inhämtade från tillförlitliga opartiska personer inom länet. Jag sade särskildt *opartiska*, därför att de icke hafva förbindelser med det mycket fruktade bolagsväldet.

De flesta ägostyckningarna i Jämtlands län hafva bestått däri, att skogsskiften sålts från bondehemman till bolag eller skogshandlare. Hemmansägare, som af en eller annan anledning behöft penningar, hafva sålt bort en del af skogsmarken, men behållit återstoden jämte inägora och därigenom satts i tillfälle att fortfarande kvarsitta å sina hemman och förblifva själfständiga jordbrukare. Men det var just ett af lagens syften.

Nu hafva emellertid ägostyckningar skett äfven på annat sätt. En del bolag hafva ägostyckat sina hemman på så sätt, att de utstyckat inägora antingen tillsammans med ett skogsskifte eller med nyttjanderätt till skog på vissa år, vanligen efter utsyning, eller ock utan skog. Försäljningar af sådana fränstyckningar hafva dock, så vidt lagfartsprotokollen utvisa, icke ännu skett i större omfattning. Försäljningarna hafva skett till bönder för själfständigt jordbruk och till handlande, handtverkare eller andra, som önskat en egen bostad.

De bönder, som köpt fränskiftade områden, hafva därvid helst valt sådana utan skog och lagt dem till sina förut ägande skiften, hvarigenom deras inägoområden betydligt förstorats och tillfälle beredts att drifva jordbruket på ett mera omfattande sätt utan att några penningar behöft läggas ned på inköp af skog, hvaraf de förut haft tillräckligt. Där åter någon, som förut ej haft gård, köpt fränskiftadt område för jordbruk, har han naturligtvis sett till, att han om möjligt erhållit sådant, där skog medföljt. Och slutligen hafva en del fränstyckade områden utan skog eller med blott nyttjanderätt därtill sålts till personer, som icke uteslutande eller hufvudsakligen hämta sitt uppehälle af jordbruket, utan lifnära sig med något yrke eller med handel eller annat. För dem har således beredts möjlighet att för en relativt billig penning förskaffa sig en torfva, som ej blott lämnar en lämplig plats för bostad, utan ock ett tillskott till deras upphälle genom möjligheten att där drifva ett litet jordbruk och hålla en eller ett par kor. Detta skall ju uppenbarligen gifva dem ett godt stöd för

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

deras existens. Det kan således icke stå i strid mot ägostyckningslagens syfte.

Utskottet har nu, i likhet med motionärerna, uttalat sig emot ägostyckningar, därvid endast inägor utstyckas utan skog eller med blott nyttjanderätt därtill, och framhållit, att jordbruk i Norrland ej kan med framgång bedrivas utan tillgång till skog. Ja, det är ju gifvet, att det är önskvärdt att få skog till; men man får icke tro, att icke jordbruk skulle kunna löna sig äfven utan skog. Ty har man ingen skog, ägnar man sig naturligen mera intensivt åt det egentliga jordbruket och söker drifva upp detta. I stort sedt är det nog sant, att skog behöfves; men det utesluter icke, att äfven mindre jordbrukslägenheter utan skog kunna med fördel odlas och brukas, blott ägaren har tillfälle att där bredvid erhålla arbetsförtjänst vid skogskörslor, afverkning, flottning eller dylikt. Nu är det väl egentligen mot dessa bolagens försäljningar af utstyckade områden, som motionens udd är riktad. Men då frågar jag: Hade det varit bättre, om inägorna stannat kvar hos bolagen? Jag vågar besvara den frågan med nej. Må vara, att, såsom en talare sade, de bolag, hvilka sköta sin jord genom arrendatorer, lämna arrendatorerna ganska fördelaktiga villkor; men gifvet är dock, att arrendatorn, som icke har någon själfständig ställning, icke vill lägga ned tillräcklig kostnad på jorden för att drifva upp jordbruket. Helt annat blir förhållandet med den, som själf äger jorden; han har intresse af att där lägga ned kostnader, ty han får dem åter framdeles i bättre skördar.

Den ärade talaren på västerbottensbänken har framhållit, att ägostyckningen borde ske så, att skogsskiften af viss storlek alltid skulle medfölja inägojorden. Obestridligen skulle sådant i många fall vara bättre; men en bestämmelse därom skulle säkert betaga bolagen lusten att afhända sig någon jord och skulle dessutom öka priset på fränstyckningarna därhän, att mindre bemedlade svårigen kunde komma åt dem för rimligt pris.

Det är ett moment i motionen, som särskildt väckt min uppmärksamhet och helt visst är värdt beaktande. Efter att ha ordat om, huru bolagen gå till väga vid ägostyckningarna, säger motionären: »Häri genom undandragas de odlingslägenheter, som ligga inom de stora skogsmarkerna, odling, och den utveckling af jordbruket, som skulle bidraga att göra Norrland till det s. k. framtidslandet, kommer att alldeles hämmas.» Jag undrar dock, om icke motionären här gjort sig skyldig till ett litet misstag. Det är icke ägostyckningsförfarandet å bolagens hemman, som åstadkommer detta, utan bolagens förvärf af hemman eller skogsmarker. Detta, att mark undandragas odling, är nog en ganska betänklig sak, och önskvärdt vore, att man kunde finna ett lämpligt botemedel däremot. Men säkert är, att detta icke ligger i att suspendera ägostyckningslagen, åtminstone icke i fråga om af bolagen redan förvärfvade hemman.

Det har framhållits, att det här gällde blott ett uppskof på tre år och att det icke vore så farligt. Jag tror emellertid, att

täta och tvära omkast i lagstiftningen icke kunna ske utan ganska betänkliga rubbningar i bestående förhållanden med därpå betingade menliga följder för dem, som därpå beröras. I det afseendet ber jag att emot den ifrågasatta suspensionen få påpeka en sak. I gällande lagfartslag är stadgadt, bland annat: »Har ägare af hemman till annan upplåtit del därpå med viss till gränserna bestämd ägovidd att såsom hemmansdel ägas, må lagfart å sådan upplåtelse ej beviljas, förrän ägostyckning å hemmanet blifvit fastställd». Nu är det säkert ganska många, som köpt dylika hemmansdelar, men som icke hunnit få ägostyckning och således ej heller fått lagfart. Suspenderas nu ägostyckningslagen, så betagas alla dessa möjligheten för lång tid att lagfara dessa hemmansdelar och att inteckna dem, där sådant behöfves.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

En talare sade, att ägostyckningslagen blifvit mottagen af den jordbruksidkande befolkningen med missnöje och misstro. Huru kan detta stå tillsammans med det, att i Jämtlands län bönderna själfva begagnat sig af lagen för att fränstycka skog och sälja den till bolagen eller skogshandlare och att vidare en del bönder köpt utstyckad jord af bolagen? Nej, det är nog på annat håll, man har att söka roten till det missnöjet. Jag skall ej vidare upptaga kammarens tid, utan yrkar afslag å utskottets betänkande.

Herr Hedborg: Herr Unger har framlagt en utredning angående det sätt, hvarpå en del bolag numera gå till väga vid ägostyckningar. Det gläder mig, att de numera på sina håll utlägga större skogsarealer till inägorna; men det är kanske just följden af, att det rörts så mycket i saken. Jag sätter emellertid emot hans utredning den, som jag åberopat, nämligen landtmätarnes, som själfva verkställt ägostyckningarne. Och jag tror lika mycket på deras utredning. Jag medger emellertid, att den utredningen möjligen är något äldre än herr Ungers; och möjligt är således, att förhållandena härvidlag nu bättrats. I sådant fall är ju detta en mycket angenäm öfverraskning.

Emellertid vidhåller jag fortfarande, att ägostyckningslagen, sådan den nu är, är olämplig och farlig, enär den innebär en frestelse att köpa hemmanen för att dela upp hela Norrland i odlad mark och skog och lägga den odlingsbara marken till skogen, så att den undandrages odlingen.

Hvad jag egentligen åsyftat är ändring i lagen därhän, att skogsmark med äganderätt lägges till den utstyckade inägojorden och att af den odlingsbara marken någon del blir lagd tillsammans med den odlade och att sålunda odlingsbar mark blir uppdelad mellan de olika hemmansdelarne.

Det blir svårt för dem, som endast få nyttjanderätt till skog och rätt till bete å skogen, att i framtiden, då tiden för nyttjanderätten är ute, reda sig på den lilla bit odlad mark de besitta. Jag vet, att herr Unger har mycket godt hjärta, men skulle annars hafva sagt, att han är hjärtlös, då han ej utdömer en lag, som tillämpas så, att jordbrukarne i Norrland komma i en beroende

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

ställning. Jag är rädd för att de så småningom blifva Amerika-farare.

Grefve von Hallwyl sade, att om ägostyckningslagen upphäfdes, skulle man icke vidare kunna dela hemmanen. Men hemmansklyfningsinstitutet och afsöndringsinstitutet, hvarigenom man fortfarande kunde utlägga mindre områden till egna hem, finnas dock kvar. Jag vill blott säga, att enligt mitt tycke ägostyckningsförfarandet nu är sådant, att jag tror bolagen i stånd att uppdelade all Norrlands jord i odlad mark och skogsmark samt därvid lägga äfven all odlingsbar mark inom skogen till skogsmarken.

Herr Crusebjörn sade, att jag skulle påstått, att åborna å bolagen tillhöriga hemman vore så godt som slafvar. Hvad jag sade var, att de möjligen kunde blifva så godt som slafvar.

Herr Crusebjörn talade äfven om bolagens stora kapital och framhöll den stora nytta de gjort landet, och däremot har jag icke något att invända. Det gläder mig ofantligt, att kapitalet tillväxer, om det nyttigt användes; jag har intet emot bolagen såsom sådana, och det var ur fosterländsk synpunkt jag talade, då jag önskade, att den gamla goda § 79 af skiftesstadgan måtte komma till användning vid uppdelning af den svenska jorden. För min del sätter jag mycket värde på många bolag, som jag erkänner göra mycket godt. Jag vill visst icke verka emot bolagen. Icke må herrarne tro, att motionen är förestafvad af något bolagshat.

Han säger vidare om min motion, att den hade olyckan att hamna hos norrlandskommittéen. Jag vet icke, om det var någon olycka. Jag tror, att kommittéen kommer att uträtta mycket godt, fast den ännu icke hunnit bli färdig med sitt arbete. Detta drar ut på tiden, då så många medlemmar äro tagna ur ämbetsmannaklassen och sålunda hafva mycket annat att sköta.

Herr Trygger uppdelade sin kritik i tvenne afdelningar, afseende den ena principfrågan och den andra sakfrågan. Jag vill blott säga om den förra, att om man tillämpar olika lagar på olika trakter i ett land, tycker jag icke, att detta gör något alls, om förhållandena äro olika på de olika trakterna. Enhet i lagstiftning skulle naturligtvis vara despotism, ifall man tillämpade samma lag öfver hela landet å förhållanden, som äro olika. Sådant kan icke kallas rättvis lagstiftning. I sakfrågan hänvisar jag till de åberopade intygen, enligt hvilka ägostyckningsförfarandet är till skada för jordbrukets utveckling. Herr Trygger sade också, att meningen med ägostyckningen vore att för mindre bemedlade underlätta anskaffandet af egna hem. Mycket riktigt, men denna möjlighet finnes kvar ännu, ty afsöndringsinstitutet kvarstår. Jag vill tillägga, att motionen liksom äfven utskottets förslag afser, att då »viss till gränserna bestämd ägovidd skall utläggas till tomter invid stad, municipalsamhälle, järnvägsstation, hamnplats eller eljest enligt af Kungl. Maj:t fastställd plan», skall ägostyckningslagen fortfarande gälla, och detta är gjordt särskildt med hänsyn till frågan om s. k. egna hem. Herr Trygger säger vidare, att

frågan resulterar i en fråga om besuttenhet samt att vi komma tillbaka till hemmansklyfningen. Det är riktigt. Men äfven genom ägostyckningen kan besuttenheten tillgodoses, om lagen ändras. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Herr Cederberg: Enligt min mening lärer väl suspendering af en lag icke vara berättigad därför, att den i vissa undantagsfall kan verka ofördelaktigt, utan bör väl en sådan åtgärd komma i fråga endast då lagen i allmänhet *i regeln* verkar ofördelaktigt. Det är icke godt att få reda på huru i detta fall därmed förhåller sig. Det torde dessutom vara en känd sak, att då missförhållanden i ena eller andra afseendet förekomma, då tala till ens kännedom alla människor därom, men det talas icke eller åtminstone helt litet om de fall, där ingenting varit att anmärka. Så torde nog ock vara förhållandet beträffande ägostyckningslagens verkningar i Norrland. Stöd för denna åsikt hämtar jag bland annat därifrån, att då jag 1902 började min tjänstgöring i Västerbottens län, framfördes till mig en massa klagomål rörande ägostyckningslagen. Det enda sätt, hvarpå jag ansåg mig kunna få klarhet i den frågan, huruvida den nästan alltid visat sig olämplig, eller om det endast så varit i undantagsfall, var att söka upplysning därom i länets landtmäterikontor, och jag vände mig i sådan afsikt till en landtmätare, om hvilken jag visste, att han hade personlig erfarenhet från största delen af länet samt för öfrigt för tillfället i januari månad 1902 tjänstgjorde såsom förste landtmätare, och anhöll jag hos honom, att han af provinskontorets handlingar, från där redovisade ägostyckningsförrättningar möjligen skulle försöka utreda, huruvida dessa ägostyckningsförrättningar enligt hans åsikt varit lämpliga eller olämpliga. Han villfor min begäran, och anhåller jag att här få nämna de siffror jag fick af honom. Redovisade vid landtmäterikontoret voro från länet 412 ägostyckningsförrättningar, men handlingarne voro sådana, att han icke ansåg sig kunna eller vilja meddela omdöme om mer än 390. Af dessa 390 ägostyckningar voro enligt hans åsikt omkring 72 1/2 procent eller 283 stycken »lämpliga», 5,4 procent »mindre lämpliga» och 22 procent eller 86 stycken däremot »olämpliga». Redan häraf finna herrarne, att de »olämpliga» ägostyckningarne voro åtminstone ett fåtal i förhållande till de lämpliga, knappast 1/4 af hela summan. Han uppgaf vidare, att han icke kunde med full visshet påstå, att alla de af honom såsom »olämpliga» förklarade i verkligheten voro det, emedan — detta förhållande är förut i dag påvisadt af en annan talare — från inköpta hemman understundom uteslutande inägojord afstyckas, af det skäl att en hemmansägare, som har tillräckligt mycket skog i samma by, men för litet inägor, anser sig endast böra köpa inägojord. Landtmätaren kunde således icke, säger han, säga, huruvida några af de ägostyckningar, som han rubricerat såsom »olämpliga», i verkligheten voro »lämpliga» på grund af det skäl jag nu nämnt.

Dessa siffror äro icke officiella. De voro en i förtroende till mig lämnad uppgift, som jag dock hade rätt att använda huru

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

jag ville, och jag har framlagt dem här för att visa, huruledes man icke skall låta hänföra sig af detta rop på missbruk, som så lätt breder ut sig, då ett missbruk kan påvisas i ett fåtal fall, under det att det verkliga lojala bruket kanske är regel. Frågan är då: bör man icke redan på grund däraf vara tveksam, huruvida af praktiska skäl denna motion är berättigad. Jag tror, att man redan häraf kan draga den slutsatsen, att förslaget icke är berättigadt, och när man därjämte bör hafva rätt att vänta, att utredning och fullständigt förberedt förslag snart skall föreligga, synes det mig icke vara fara att uppskjuta afgörandet i denna fråga, synnerligast som enligt min tanke just inställandet af ägostyckningsförfarandet snarare kommer att motverka odlingen än tvärtom. Motionären har själf påvisat i sin motivering och det har förut erinrats i dag, huruledes på skogsmarken, som man till största delen vill låta stanna i bolagens händer, finnas odlingslägenheter, som, efter all sannolikhet åtminstone, aldrig komma att begagnas för odlingsändamål, samt att jordbruket däraf skulle lida. Men det lider väl ännu värre af att icke blott dessa lägenheter till odling kvarstannar hos bolagen, utan äfven den odlade jorden. Bolagen skulle ju genom egostyckningsförbud förhindras att låta den odlade jorden komma i händerna på personer, som ville bruka den. Mig synes påtagligt, att man då råkade ur askan i elden, såsom förut blifvit sagdt af en talare, och på grund af min åsikt härom anhåller jag, herr grefve och talman, om afslag på utskottets hemställan.

Herr Hägglund: Endast några få ord!

Den siste ärade talaren stödde sig på ett uttalande, afgifvet af då i tjänst varande förste landtmätaren i det län, för hvilket han var chef. Äfven jag kan åberopa mig på ett yttrande af förste landtmätaren i samma län, hvilket han afgifvit offentligen. Det innehåller blott några få ord, men dock tillräckligt belysande för frågan. Det afgafs, detta yttrande, 1900 vid allmänna landtmäterimötet här i Stockholm, och det lyder ordagrannat sålunda: »Styckningsändamålet är här öfver hufvud att fränkilja inägorna från skogsmarken utan att fråga efter, om någon befolkning på dem skall kunna existera — ja, meningen är väl sällan eller aldrig, att så skall ske.» Yttrandet är kraftigt och, såsom sagdt, afgifvet af en förste landtmätare.

Det har anförts af två ärade talare, att orsaken, hvarför landtmätarekåren ställde sig afgjort emot ägostyckningslagen, skulle vara ekonomiska skäl, som för denna kår vore af betydelse. Jag ber att få inlägga en gensaga emot ett sådant påstående om en hel tjänstemannakår. Jag tror icke, att vi i vårt land hafva en sådan landtmätarekår, att den på grund af en möjligen sämre taxa i och genom ägostyckningslagen skulle vilja fördöma denna lag i och för sig. För min del har jag motsatt erfarenhet härom. Jag har talat med ett par landtmätare, som varit sysselsatta med ägostyckningsförrättningar där uppe, och de hafva sagt: Vi förtjåna penningar genom dessa förrättningar och mycket mer än vi förut

hafva gjort. »Men det hindrar icke mig», yttrade min sagesman. »att säga, att denna lag är olämplig — ty det måste jag se — ehuru jag förtjänar penningar genom densamma.» Den, som yttrade detta, var en landtmätare, som under hela fjolåret var sysselsatt med ägostyckning.

Herr grefve och talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Herr Enhörning: Med lagen om ägostyckning afsåg man att skilja skogsmarken från inrösningsjorden, så att sågverksägaren, vare sig bolag eller enskild, skulle få den egentliga skogsmarken och därigenom kunna bilda skogskomplex och arrendatorn eller förre bonden få tillfälle att återköpa den odlade jorden med åbyggnader jämte ett mindre skogsområde.

Detta skulle ju föra det goda med sig, att arrendatorn blefve bonde, hvarmed man helt visst afsåg, att han skulle blifva besutten.

Ett intensivare jordbruk och boskapsskötsel skulle därigenom kunna bedrivas på samma gång som befolkningen skulle starkare bindas vid egen härd och fosterbygd.

Härigenom hade man ju ock till någon liten del löst egna-hemsfrågan, som ju år från år blifvit allt mer aktuell och som nu skall komma på dagordningen.

Lagen syntes således väl uppfylla sitt ändamål, hvilket den ock helt visst har gjort på en del trakter — ja, utan tvifvel på de flesta, men däremot å andra trakter har den tillämpats på sådant sätt, att man hyser betänkligheter, huruvida den skall verka lyckligt för framtiden.

I de trakter, som min verksamhet hufvudsakligast beröres af, Medelpad och Jämtland, verkställes ägostyckningen så: att icke allenast inrösningsjorden, utan äfven ett stycke skogsmark 20 till 50 tunnland, i förhållande till hemmanets storlek, afskiljes från skogsmarken, hvarjämte lämnas rätt till grus- och myrtag, till fäbodvallar och bete å skogen.

Ett par fall känner jag dock till, där endast inegojorden ägostyckats, men då lades densamma under bredvidliggande hemman, som hade tillräckligt med skog icke allenast för den sålunda utökade inrösningsjorden, utan äfven till årligt afsalu.

Flera dylika fall förekomma nog, men därom är ju icke annat än godt att säga, ty det är ju till gagn för såväl jord- som skogsbruket; det förra kan ju med något större areal drifvas mer rationellt.

Af trovärdiga personer har jag fått den uppgiften, att ägostyckningen tillämpats på samma sätt i Hälsingland och Härjedalen äfvensom delvis i Ångermanland.

I norra och västra Ångermanland så ock i Västerbotten har det — af trovärdiga personer — uppgifvits för mig, att ägostyckning egt och eger rum i till och med skogsbygder med uteslutande af all skogsmark, så att endast inrösningsjorden afsöndrats, dock

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

med rätt för köparen att under vissa år — ej öfver 50 — få taga vedbrand till husbehof efter anvisning å skogen.

Då detta sker i större utsträckning eller då, såsom det uppgifvits, flera hundra hemman sålunda egostyckats, kan det ingalunda vara lyckligt för landet, utan kommer det helt säkert att medföra menliga följder, och bör man väl nu söka förekomma dessa. Huru skola väl dessa bönder eller deras rättsinnehafvare kunna reda sig och få sin utkomst å hemmanen, då rätten till vedbrand och virke för husbehof upphört? Det har i aflägsna bygder måhända varit svårt nog förut, men nu blir det rent af trötlöst.

Bonden har sedan hedenhös varit van att taga sitt bränsle till husbehof gratis från skogen, men då han icke längre har denna rätt, fruktar jag, att det i många fall, synnerligast i aflägsna bygder, där inga afsättningsmöjligheter för ladugårdsprodukter finnas, blir omöjligt för honom att få sin utkomst af »jorden», och däraf kan för framtiden uppstå obehagliga följder.

Jag kan därför icke annat än sympatisera med motionärerna och anser det vara vår plikt att söka afvärja det onda.

I våra dagar söker man tillfredsställa missbelättna klasser, och det vore då väl icke riktigt att samtidigt uppfostra en klass, som framdeles med säkerhet måste öka de missbelättnas leder. Denna missbelätenhet kommer då helt visst att gå ut öfver sågverksindustrien, och mot den kommer då återigen att riktas ett hugg, som kanske blir svårt nog att afvärja.

Då kommer nog att uppstå rop på att Kungl. Maj:t och Riksdag skola träda emellan för att kanske än en gång upplåta skog till hemmanen i fråga från närbelägna kronoparker eller kanske genom expropriation från enskilda.

Det gäller ju här att uppskjuta tillämpningen af lagen till 1 september 1907, och innan dess har nog Riksdagen blifvit i tillfälle att behandla Kungl. Maj:ts proposition med anledning af norrlandskommittéens förslag till skogslag.

Herr grefve och talman!

På grund häraf yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr af Burén: Den ifrågavarande ägostyckningslagen passar bra vid städer, municipalsamhällen, köpingar, stationer och större industricentra, men för själfva landsbygden är den efter mitt förmenande olämplig, och detta i allmänhet. Man har troligen vid affattandet af denna lag hämtat mönstret från utlandet och icke tagit hänsyn till de olika förhållanden, som markens beskaffenhet i vårt land har. I Danmark och Tyskland är inägojorden 4,5 gånger större än utmarken, men hos oss är det alldeles tvärtom. Hos oss är utmarken eller skogsmarken 4,5 gånger större än inägojorden.

Den vackra egnahemsfrågan, som en talare här berörde, den kommer att mycket bero på huru denna lag ser ut, då frågan en gång skall afgöras. Nu vid bildande af egna hem går det i min hembygd till på det viset, att man köper en egendom och den

styckas sönder, såväl inägojorden som skogsmarken, i smärre ägolotter — därmed förstör man enligt min mening egnahemsfrågan — i stället för att man skulle låta skogsmarken eller utmarken vara gemensam för dessa ägolotter, så att ägolotterna från den gemensamma skogsmarken erhöles icke allenast virke för såväl husbehof till bränsle, hägnad, stängsel samt till nybyggnad och reparationer som äfven något till afsalu, utan äfven gemensamt bete. Om man icke iakttager detta vid den blifvande propositionen för bildandet af egna hem, som vi vänta från Kungl. Maj:t, fruktar jag för, att den vackra egnahemsfrågan icke blir till någon nytta åtminstone för själfva landsbygden.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Det är alldeles klart, att, då såsom i Norrland är förhållandet, där utmarken eller skogsmarken är många gånger större än inägojorden i öfriga delar af vårt land, detta missförhållande skall kännas ännu mycket större, där dessa små ägolotter få åtnöja sig med de små smulor, som falla från de stora sågverksbolagens väl dukade bord. Då här nu icke är fråga om annat än en suspension på ett par år för att under tiden kunna tänka ut, huru saken skall kunna på ett tillfredsställande sätt ordnas, och då jag vill påstå, att denna lag, hvad landsbygden i allmänhet beträffar, är olämplig, ber jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Berlin: Äfven jag ber att få yttra några ord. Då jag det gör, förutskickar jag det förklarandet, att jag icke hänföres af några rop på missbruk eller påverkas af någon opinion, utan att jag yttrar mig med ledning af en utredning, som bör anses tillfyllestgörande för frågans bedömande. Denna utredning är den, som den s. k. norrlandskommittéen numera har till sitt förfogande.

Då kommittéen började sina arbeten och fann nödigt att rörande vissa frågor inhämta uttalanden från de landskap, som af kommittéens arbeten skulle komma att beröras, utskickades frågoförmulär till vissa personer inom hvarje socken, utsedde på förslag af vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Dessa personer, 2 eller 3 i hvarje socken, besvarade, i förening med vederbörande kyrkoherde eller hans ställföreträdare, de frågor, som riktats till dem. Dessutom hafva yttranden införskaffats från förvaltningsutskotten själfva, från dem underlydande tjänstemän, från landtbruksingenjörer och länsagronomer, från domhufvande, kronofogdar och länsmän samt från jägeri- och landtmäteristaterna. Inalles hafva ombud för, såsom jag tror, 260 socknar svarat, och antalet af dessa ombud tillsammans med de tjänstemän och öfriga personer, som jag nu uppräknat och från hvilka svar inkommit, uppgår till 800 å 1,000. Af dessa hafva nu de allra flesta skildrat såväl förfarandet vid ägostyckningarna som följderna af detta tillvägagående på ett sätt, som fullständigt öfverensstämmer med den beskrifning, som i motionerna därom lämnas. Det kan väl vara sannt, att ägostyckningslagen har sina stora fördelar, då den formellt taget erbjuder ett både snabbt, billigt och

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

lätt tillgängligt sätt för jordens delning. Men där den, såsom hittills skett i Norrlands skogsbygder, tillämpas i ensidigt intresse och utan hänsyn till framtida förhållanden, måste den med nödvändighet medföra och har äfven medfört olycksbringande följder för den norrländska jordens fördelning; jag behöfver icke vidare upprepa i hvilka afseenden — de finnas antydda i motionen, och det skulle upptaga alltför lång tid att nu närmare redogöra för dem. Jag vill endast framhålla, att jag på grund af den utredning, hvar till jag haft tillgång, finner mig kunna göra detta uttalande.

Jag anhåller nu att få med några ord bemöta hvad här blifvit anfördt mot möjligheten af en inskränkning i ägostyckningsförfarandet, sådan den nu af utskottet föreslås.

Man har sagt, att en dylik inskränkning ej låter sig tänkas, enär ägostyckningslagen oskiljaktigt sammanhänger med bestämmelserna om andra sätt för jordens delning, nämligen hemmansklyfning och jordafsöndring. Detta sammanhang inskränker sig dock enligt min åsikt till att dessa bestämmelser äro sammanförda med ägostyckningslagen i en och samma lag, och sammanhanget är icke af den organiska beskaffenhet, att, om man suspenderar ägostyckningslagen, bestämmelserna om hemmansklyfning och jordafsöndring därför skulle blifva omöjliga att tillämpa. Lagen har i hvarje fall icke tillkommit för att därmed skulle införas ett jordstyckningsförfarande, sådant som det nu i Norrland så allmänt öfverklagade, och behovet af lagen ifrågasattes redan då förslaget därom undergick granskning i högsta domstolen.

Här har vidare anförts, att i många fall, där ägostyckningar ägt rum, desamma varit tillfredsställande. Den förste talaren uppgaf en del dylika ägostyckningar, verkställda af ett bolag. Så skulle i 39 fall fullt tillräckligt skogsanslag hafva gifvits, vid 4 hade lämnats servitutsrätt till skog, och otillräckligt skogsanslag hade lämnats i 79 fall, 16 ägostyckningar hade verkställts, därvid mindre lägenheter afstyckats, med 36 hade följt viss tids nyttjanderätt till skog, och vid 14 ägostyckningar hade ingen skog medföljt. De uppräknade fallen äro föga belysande, då man ej vet, under hvilka förhållanden de ägt rum, och förfarandet vid desamma långt ifrån tillfredsställande. Dessutom äro de, såsom berörande hela den tid, hvarunder lagen tillämpats, alltför få — de utgöra tillsammans 188 — för att man däraf skulle kunna sluta till huru vid ägostyckningar i allmänhet förfares.

Enligt kungl landtmäteristyrelsens uppgifter hafva nämligen under åren 1897—1902 i de norrländska länen verkställts 2,947 ägostyckningar. På grund af tillgängliga uppgifter kan man beräkna, att af dessa omkring 20 % afsett jord, som ej tillhört bolag, hvaran återstående omkring 2,360 ägostyckningar verkställts å jord, befintlig i bolagens ego.

Nu kan det väcka förvåning, att i denna fråga den ene domhafvanden i Norrland motsäger den andre i så hög grad, som här varit fallet, i det en, som är representant på västernorrlandsbänken, fört reservanternas talan, och en annan är en af motionärerna. Saken låter sig emellertid lätt förklaras. Förhållandena inom de

ärade representanternas respektive domsagor äro nämligen i afseende å syftet med ägostyckningarne så olika, att man däri finner den naturliga förklaringen till den skiljaktighet, som yppat sig i deras åsikter. Motionärens erfarenhet är hämtad från en verksamhetskrets, som nästan uteslutande utgöres af skogssocknar, där talrika fastighetsköp för skogsbruk och i följd däraf olämpliga ägostyckningar förekomma, reservanternas däremot från områden, där jordbesittningsförhållandena sedan lång tid tillbaka varit stadgade, där skogsförvärfvet icke har någon vidare stor utbredning och där ägostyckningarne mestadels afse fränskiljande af smärre lägenheter. Af denna olikhet i uppfattningen kan därför ej hemtas något stöd för ett antagande, att lagen ej åstadkommit några missförhållanden och att den därför bör bibehållas.

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

Nu säges det, att om ägostyckningslagen skulle för en tid upphävas, komme därigenom en lucka i lagstiftningen att uppstå och att man icke har någon garanti för att denna lucka sedermera skulle på ett tillfredsställande sätt blifva fylld. Därtill vill jag svara, att jag för min del anser, att ägostyckningslagen genom det sätt, hvarpå den i Norrland tillämpas, verkar så skadligt, att, om den upphäfdes utan att luckan fylldes, förlusten icke vore särdeles stor.

Man har slutligen sökt att med framhållande af lagens betydelse för egnahemsfrågans lösning försvara nödvändigheten af dess bibehållande. Utskottet har emellertid ej förbisett detta behof, som dessutom väl ej torde vara så trängande, då egnahem kunna bildas äfven genom jordafsöndring. Det är nämligen väl att märka, att på de orter, där egnahemsförvärfvet tagit något större fart, där ske just dessa förvärf under form af jordafsöndring. I närheten af Stockholm t. ex. synes så vara förhållandet, och Konungens befallningshafvande i Stockholms län har att uppvisa ett synnerligen stort antal ärenden rörande jordafsöndringar, uppgående endast för den gängna delen af detta år till mera än 200 stycken. Det är ej antagligt, att på långt när ägostyckningar ägt rum för detta ändamål till sådant antal.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Endast ett har jag att tillägga, och det är, att här i dag gjorts föga vänliga uttalanden rörande norrlandskommittéen. Jag har visserligen intet uppdrag att föra kommittéens talan, men vill ge till känna, att jag icke tänkt mig möjligheten af att här i kammaren skulle komma att öfvas någon kritik i afseende på kommittéens göranden eller låtanden, åtminstone innan dess förslag föreläge.

Jag ber att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Hasselrot: Det är alldeles gifvet, att många af kammarens ledamöter i likhet med mig, under den diskussion, som här förekommit, känt sig öfverraskade af de olika uppgifter, som erhållits från med olika orter förtrogne män, till hvilka man sätter allt förtroende, om huru denna ägostyckningslag verkar. Illa, säga somliga; i allmänhet ganska väl, säga andra. Jag föreställer mig, att den siste talaren gaf förklaringen härpå, då han påpe-

*Ifrågasatt
inskränkning
i ägostyck-
nings-
förfarandets
tillämpning.
(Forts.)*

kade, att Norrland är ett ovanligt stort land med olikartade förhållanden.

Är det nu, såsom det sagts, så, att t. ex. ej blott i Jämtland utan äfven i Gäfleborgs län ägostyckningslagen tillämpats förståndigt och således verkat godt, kan man då sätta i fråga, att det kan vara önskligt att utesluta sådana bygder, som behöfva lagen och där den blifvit väl tillämpad, från lagens tillämpning. Mig synes, att man i så fall utan tvifvel skulle gå för långt.

I stora trakter af hela Norrlands kustland, där förhållandena ej äro väsentligt skiljaktiga från mellersta Sverige, lär lagen i fråga också verka förmånligt och olägenheter säkert uppkomma, därest den sättes ur kraft.

Och jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten därpå, att det ju egentligen icke är för de enskildes hemman, som lagen skulle suspenderas, utan hufvudsakligen för att hindra ägostyckning å bolagshemmanen. Men förbjuder man nu ägostyckningslagens tillämpning, är det icke sannolikt, att bolagen göra sig besvär med jordafsöndring eller hemmansklyfning för att skaffa till stånd en själfägande bondeklass på bolagshemmanen. Tager man bort för bolagen detta lätta sätt att bibehålla hvad de sätta värde på för att kunna lämna från sig hvad de icke behöfva, föreställer jag mig, att man åtminstone icke på detta sätt kommer att befordra bildande af en själfägande bondeklass.

Det ligger för öfrigt för mig något motbjudande uti att suspendera en lag, som på flera ställen erkänts hafva verkat godt, då man icke sätter något annat rättsinstitut i stället. Under sådana förhållanden kan jag icke annat än yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Andersson, Axel Gustaf: Endast en kort replik till de talare, som i sina anföranden berörde mina sifferuppgifter, herrar Wester och Berlin,

Jag vill då säga, att den sistnämnde återgaf mitt yttrande därutinnan oriktigt.

Jag vill ytterligare framhålla, att jag talade endast om sådana ägostyckningar, där hemmansdelar *verkligt försålts från bolag*, och jag hade förut betonat, att alla ägostyckningar icke afse försäljning, utan ägostyckningen kan äfven afse att skilja ut den del af jorden, hvaröfver en arrendator äger råda, från den återstående delen eller skogsmarken, som förvaltas af hemmansägaren.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig finna den senare propositionen, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande
n:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omöstnningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna
hafva utfallit sålunda:

Ja — 40;

Nej — 76.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 17, angående val af två fullmäktige i riksbanken och af
tre suppleanter för Riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk,
samt

n:o 18, angående val af ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret jämte tre suppleanter för samtliga fullmäktige i nämnda verk,

dels ock till Riksdagens förordnanden:

n:o 19, för två fullmäktige i riksbanken.

n:o 20, för tre suppleanter för Riksdagens fullmäktige i riksbanken,

n:o 21, för ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret,
samt

n:o 22, för tre suppleanter för fullmäktige i riksgäldskontoret.

Herr *Lithander* afgaf en motion, n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till ändrade bestämmelser om riksdagsmannaval m. m.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Ekströmer* under 14 dagar från och med den 14 i denna månad,

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kam-maren åtskildes kl. 2,59 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
